

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 34-1917)

Originalt emne

Boligforhold

Boligforhold/Kommunale Beboelseshuse

Boligforhold/Statsbyggelaan

Byraadet

Byraadet/Forretningsorden, Udvalg

Foreninger

Foreninger/Boligforeninger

Prioritetsforhold

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 12. april 1917](#)
- 2) [Byrådsmødet den 26. april 1917](#)
- 3) [Byrådsmødet den 3. maj 1917](#)
- 4) [Byrådsmødet den 24. maj 1917](#)
- 5) [Byrådsmødet den 14. juni 1917](#)
- 6) [Byrådsmødet den 21. juni 1917](#)
- 7) [Byrådsmødet den 12. juli 1917](#)
- 8) [Byrådsmødet den 19. juli 1917](#)
- 9) [Byrådsmødet den 2. august 1917](#)
- 10) [Byrådsmødet den 23. august 1917](#)
- 11) [Byrådsmødet den 30. august 1917](#)
- 12) [Byrådsmødet den 6. september 1917](#)
- 13) [Byrådsmødet den 27. september 1917](#)
- 14) [Byrådsmødet den 4. oktober 1917](#)

- 15) [Byrådsmødet den 18. oktober 1917](#)
- 16) [Byrådsmødet den 25. oktober 1917](#)
- 17) [Byrådsmødet den 25. oktober 1917](#)
- 18) [Byrådsmødet den 1. november 1917](#)
- 19) [Byrådsmødet den 1. november 1917](#)
- 20) [Byrådsmødet den 15. november 1917](#)
- 21) [Byrådsmødet den 22. november 1917](#)
- 22) [Byrådsmødet den 20. december 1917](#)
- 23) [Byrådsmødet den 5. januar 1918](#)
- 24) [Byrådsmødet den 10. januar 1918](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 12. april 1917 - side 9

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Fra den socialdemokratiske Byraadsgruppe forelaa følgende Forslag om Nedsættelse af et Udvalg angaaende Opførelse af Beboelsesejendomme:

"1. Der nedsættes et Udvalg paa 5 Personer, hvis Opgave skal være at fremkomme med Forslag om Opførelse af Beboelsesejendomme til Afhjælpning af Bolignøden samt at udføre de af Byraadet i den Anledning truffne Beslutninger.

2. Det paalægges Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse at anvise disponible Byggegrunde for det efter forrige Punkt nedsatte Udvalg."

Jakob Jensen forelagde Forslaget. Bolignøden havde nu varet ret længe, og til Flyttedag vilde den blive endnu større end hidtil. De Tal, som Taleren var fremkommet med i saa Henseende i Mødet den 11. Januar, viste sig at slaa til. Byraadet maatte derfor gaa i Gang med at skaffe Boliger. At fortsætte med Bygningen af Barakker vilde være ganske uforvarsligt, og Byraadet kunde ikke roligt se paa, at Folk ingen Bolig havde. Det havde vist sig, at det private Initiativ ikke var i Stand til at tilfredsstille Boligbehovet, og det offentlige maatte derfor skride ind. Dersom det af den socialdemokratiske Gruppe stillede Forslag blev vedtaget, vilde der hurtigt komme Gang i Sagen. Kunde der ikke skaffes Materialier, og det vilde vel blive vanskeligt nok, kunde der naturligvis ikke bygges, men Byraadet

havde ikke gjort sin Pligt, før det havde gjort et alvorligt Forsøg.

Møller bemærkede, at saaledes som Forslaget forelaa, var det kun et Forslag om at nedsætte et Udvalg. Tidligere Forslag om at bygge kommunale Beboelsesejendomme var blevet henvist til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, men dette havde ment det rigtigst at afvente det ny Byraad, inden det tog Stilling til Sagen, og forøvrigt havde Vejret jo hidtil været saaledes, at der ikke kunde bygges. Det var rigtigt, at der var Bolignød, men ingen vidste, om den vilde vedvare. Taleren troede i hvert Fald paa en ret stor Forandring, naar Krigen sluttede, idet mange antagelig saa vilde rejse fra Byen. Taleren havde ikke noget imod, at der blev nedsat et Udvalg, men vilde dog henstille, at man ventede dermed en Uges Tid, idet Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse forhaabentlig kunde komme med Indstilling om Sagen til næste Torsdag. Det var 60-70 % dyrere at bygge i Øjeblikket end under normale Forhold, og man vidste, at det vilde blive endnu dyrere for Kommunen at bygge end for private. Det vilde derfor sikkert være bedst, om man kunde faa private til at tage Sagen op. En Del Købekontrakter var allerede underskrevet, og selv om man ikke skulde gaa til at forære Grundene bort for at faa bygget, kunde der vel nok tænkes andre Indrømmelser, som kunde fremme Byggeriet.

Simonsen anbefalede Forslaget om Nedsættelse af et særligt Udvalg til at tage sig af Sagen. Det sidste halve Aar havde man Gang efter Gang lyst efter det private Initiativ, men alle Opfordringer til de private Bygherrer om at tage fat havde vist sig forgæves. Der var saaledes ikke andet for, end at Kommunen selv maatte tage sig af Opgavens Løsning. Taleren fraraadede at udsætte Sagen endnu engang, hvis man ønskede at faa opført Bygninger, der kunde være disponible til Efteraaret.

Jakob Jensen oplyste, at de underskrevne Købekontrakter, som Hr. Møller havde omtalt, var af gammel Dato. Hver Gang, denne Sag var kommet frem, havde Højre stadig ment, at man ved Indrømmelser kunde faa det private Initiativ til at paatage sig Opgaven, men det havde ikke slaaet til. Maaske havde den stadige Talen om nye Indrømmelser endog forhalet Byggeriet. Fra socialdemokratisk Side havde man sagt til Højre, at det maatte gøre, hvad det vilde, om det saa vilde forære Jorden bort, blot der blev bygget tilstrækkelig mange Beboelsesejendomme, men at den samme Værdsættelse af Grundene selvfølgelig maatte lægges til Grund, naar Kommunen selv skulde bygge. Taleren vilde ikke tage Forslaget tilbage, saa Højre maatte forlange Sagen udsat i Henhold til Forretningsordenen, hvis det ønskede at vente til næste Møde. Vinteren havde varet længe, men nu var det

Tøvejr, saaledes at der kunde tages fat, hvis Materialierne kunde skaffes. Naar nogle Hundrede Familier ingen Bolig havde at flytte ind i, var hver Uge kostbar.

Møller vilde ikke modsætte sig, at der blev nedsat et Udvalg, men kunde kun ønske, at man vilde afvente Indstillingen fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. Taleren troede ikke, Hr. Jakob Jensen ansaa det for klog Politik at forære Grundene bort. De 8 underskrevne Købekontrakter betød ca. 50 nye Lejligheder, og kunde der sælges endnu 6-7 Grunde, blev det dog ikke til saa ganske lidt, selv om det ikke helt vilde slaa til.

Jakob Jensen var overbevist om, at der vilde gaa ret lang Tid, hvis der igen skulde forhandles med private om Salg af Grunde. Angaaende Antallet paa husvilde bemærkede Taleren, at hvis Huslejenævnene ikke havde manøvreret saaledes, at en Del havde maattet undlade at sætte Bo, vilde der have været endnu flere husvilde.

Olesen foreslog at vælge de Herrer Jakob Jensen, Simonsen og Marthin Pedersen til Medlemmer af Udvalget.

Møller foreslog de Herrer Mikael Johansen og Salling.

Det vedtoges at nedsætte et Udvalg bestaaende af Jakob Jensen, Marthin Pedersen, Simonsen, Mikael Johansen og Salling.

Forslag om Nedsættelse af et særligt Dyrtidsudvalg bestaaende af Borgmesteren, Samuelson, Møller, Marthin Pedersen og Mikael Johansen samt Forslag om, at Udvalget ' angaaende Folkekøkkenet indtil videre beholdes uforandret.

Vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 26. april 1917 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Fra Udvalget ang. Opførelse

af kommunale Beboelsesbygninger forelaa følgende Indstilling:

"Det i foranstaaende Anledning nedsatte Udvalg indstiller, at Kommunen, da det private Initiativ svigter, nu gaar i Gang med Opførelse af Beboelsesbygninger og at Udvalget til

dette Øjemed faar Raadighed over 8 Byggegrunde i Karreen Syd for Steinmannsgade (paa vedlagte Plan mærkede Nr. 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11), samt at der til Byggeudgifternes Afholdelse stilles et Beløb paa 240,000 Kr. til Disposition. - Selve Opførelsen af Bygningerne tænkes udbudt ved Licitation. ø

Da Arkitekt Puck har udarbejdet Planen for Karreens Udstykning og Bebyggelse, foreslaar man, at Udførelsen af Bygningstegningerne overdrages ham.

D'Hrr. Mikael Johansen og Salling har ikke kunnet tiltræde foranstaaende Indstilling, men de vil ikke modsætte sig dens Vedtagelse."

Jakob Jensen forelagde Indstillingen og oplyste, at man ogsaa havde tænkt paa at bygge enten ved Kaserneboulevarden eller ved Vejlegade, men Udvalget mente, at Karreen ved Trepkaskgade var det bedste Sted for Kommunen at bygge. Det var Meningen at opføre 2-Etages Huse med Manzard og at gaa i Gang med 8 Huse. Der var i Karreen solgt 5 Byggegrunde; det blev saa 13 Huse med 6 Lejligheder i hvert eller ialt 78 Lejligheder. Omkostningerne var beregnet til omkring 30000 Kr. pr. Ejendom, og for de 8 Huse blev det altsaa med et rundt Tal 240000 Kr. Det kunde maaske volde nogle Vanskeligheder, men naar Bolignøden var saa stor, var det en Nødvendighed at forsøge. Det ringeste, en Kommune kunde give Penge ud til, var at bygge Barakker; derom var alle enige. Angaaende Fremgangsmaaden var Udvalget enigt om, at Arbejdet skulde udbydes saa vidt muligt til Byens Haandværkere og i saa smaa Portioner som muligt; muligvis vilde Udvalget selv forsøge at skaffe Materialier tilveje. I det hele taget vilde man gaa frem paa den fornuftigste Maade, og efterhaanden som Bygningerne blev færdige, havde man tænkt, at Kommunen kunde søge Statslaan i dem; men det blev jo saa Budgetudvalget, som maatte tage Stilling hertil. Planen var altsaa *) at faa overladt de nævnte Grunde, og 2) at faa stillet de nødvendige Penge til Raadighed.

Mikael Johansen udtalte, at Udvalget ikke var helt enigt, idet Salling og Taleren ikke vilde stemme for Forslaget, da de heller ikke ved denne Lejlighed vilde gaa med til den saakaldte Kommune-Socialisme. ') havde det været Statens Pligt at tage sig af det Byggeri, som Bolignøden havde fremkaldt. De store Byer maatte bære en uforholdsmæssig Del af Krigens Byrder, idet en Mængde Udlændinge søgte dertil, særlig til København; de betalte ikke Skat; men de bidrog til at forøge Bolignøden. Regeringen burde straks have vedtaget en Lov, hvorved disse Folk kunde sættes i Skat, saa var der mere Mening i, at de var her. Men nu maatte man tage Følgerne. Taleren havde tænkt, om

man ikke kunde foreslaa Haandværkerne at bygge mod at Kommunen betalte Differencen mellem Omkostningerne og en rimelig Husleje. Barakbyggeriet var i hvert Fald ude i det blaa. En af Grundene, hvorfor Taleren ikke vilde stemme imod Forslaget eller opfordre sine Meningsfæller dertil, var, at hvis der ikke blev bygget noget, maatte man gaa til meget strenge Midler, bl. a. den saakaldte tvungne Indkvartering, og det vilde hverken Ejere eller Lejere være tjent med; det vilde være det værste af alt. En helt anden Ting var, om man overhovedet kunde skaffe Materialier til disse Huse. At opføre et Hus nu sammenlignet med i 1914 vilde koste 77 % mere, og maaske vilde man køre i Staa af Mangel paa Materialier.

Formanden udtalte, at da denne Sag jo drejede sig om en Bevilling af betydelig Størrelse, burde man egentlig have 2 Behandlinger; men han antog, at Udvalget gerne ønskede en endelig Vedtagelse, saa det blev bemyndiget til at arbejde videre straks. Derfor kunde man maaske tage Sagen saaledes, at en eventuel Afstemning kunde give Udvalget Bemyndigelse til at arbejde videre, og saa Spørgsmaalet om, hvorledes Beløbet skulde skaffes tilveje, kunde underkastes en senere Behandling. Taleren var enig med Jakob Jensen i, at det vist vilde være rigtigt at søge Statslaan i disse Ejendomme. Forøvrigt skulde man jo have Indenrigsministeriets . Samtykke enten til at optage Laan eller at bruge af egne Midler; men der var sikkert ingen Tvivl om, at dette Samtykke under disse Forhold vilde blive givet. Taleren vilde anse det for rigtigst at gøre dette Forsøg paa at tilvejebringe for Kommunens Regning tilstrækkelige Beboelsesbygninger ; der var jo adskillige Betænkeligheder, men de forekom ikke Taleren saa stærke som de Argumenter, der talte for. Rimeligvis vilde man alligevel ikke komme ud over Bolignøden, men til Oktober Flyttedag igen komme til at staa med husvilde, naar Statsbanerne tog hele Hallsvej. I Stedet for den tvungne Indkvartering, som Mikael Johansen omtalte, var der ogsaa en anden Vej, som man havde fulgt i København med nogenlunde godt Resultat, nemlig at give en Præmie for Fremleje af Lejligheder eller Dele deraf, hvor Familien ikke behøvede at benytte det hele. Maaske man kunde komme et Stykke frem ad den Vej; det kunde være ønskeligt at høre Byraadets Mening herom.

Brammer beklagede, at dette Boligspørgsmaal ikke var blevet ordnet allerede i Oktober. Nu vilde man fremdeles være nødt til at indkvartere Folk i Kommuneskoler og Gymnastikhuse, og det var uheldigt baade hygiejnisk og paa anden Maade. I Efteraaret kunde man vist have bygget paa nogenlunde rimelige Vilkaar, ogsaa for Fremtiden, baade kommunalt og privat, men nu var det langt vanskeligere; idet man sikkert ikke fik nogen til privat at bygge 2-Værelsens Lejligheder til 400 Kr. i Husleje. Der var jo Enighed om, at man

ikke vilde fortsætte med Barakker, og der var da ingen anden Udvej, end at Kommunen maatte bygge. Taleren vilde derfor stemme for Forslaget om at fortsætte paa den Vej, som Udvalgets Flertal havde anvist at slaa ind paa. Pladsen ved Steinmangsgade var særdeles egnet dertil, og 2-Etages Huse med Manzard var vist den bedste Type paa saadanne Huse. Forøvrigt mente Taleren, at det vilde have været ganske interessant, om man kunde have benyttet denne Lejlighed til at forsøge at bygge smaa Huse, en Slags Haveby, men det vilde vel være umuligt, idet en saadan Bebyggelse skulde lægges længere ud i Periferien, i hvert Fald uden for Ringgaden, og Kloakforholdene var ikke i Orden der. Ellers kunde man have skaffet sig en god smak Type paa smaa Huse med Haver omkring, som der var Grund til at fremelske i Byens Udkant, saa man ikke fik denne brutale Overgang fra Land til By, som man havde, flaar man nærmede sig Aarhus. Foreløbig maatte man blive staaende ved Udvalgets Forslag; men Formandens Forslag om at benytte sig af Loven om Fremleje vilde vist ogsaa være meget heldigt.

Jakob Jensen vilde angaaende Spørgsmaalet om Haveby sige, at der for Øjeblikket ingen Arealer var færdige til en saadan Bebyggelse, og saadanne Lejligheder vilde ogsaa blive meget dyrere. Der var ganske vist et Par Karreer færdige til Anlæg af Haveby, men der var nogle private Foreninger, som gjorde Forsøg med disse, og dem vilde man ikke lægge Hindringer i Vejen. Taleren havde længe været klar over, at man skulde have taget fat noget før, men det var jo nu for sent, og den Slags kunde heller ikke ordnes i en Fart, og man havde derfor hidtil søgt andre Udveje. Til Formandens Udtalelse om, at man fik flere husvilde til Oktober Flyttedag, vilde Taleren blot sige, at dette Forslag kun var et Forsøg paa at afhjælpe noget af Nøden; men Statsbanerne blev vist forøvrigt ikke færdig til at gaa videre til Oktober paa Grund af Mangel paa Materiel, særlig Skinner, saa det næppe blev nødvendigt at bryde Husene ned til Oktober. Taleren vilde til Mikael Johansen sige, at der ikke var nogen Grund til ved enhver Lejlighed at bruge Ordet Kommune-Socialisme; thi Forholdet var jo det, at for hver Dag og hvert Aar, der gik, greb det offentlige mere og mere ind i alle Samfundsforhold. Det var rigtigt nok, at det var Statens Pligt her at gribe ind, mere end Tilfældet er, men man var altid tilbøjelig til, naar man ikke selv vilde gøre noget, at sige, at vor Næste skulde gøre det. Staten havde meget at gøre i denne Tid, og selv om man vilde være med til at forlange saa meget af den som muligt, var der dog Grænser for, hvad Staten kunde forcere frem. Men der var andre Ting, hvor Staten skulde gribe ind, som kunde komme de større Byer til gode, og forhaabentlig vilde Købstadforeningen lægge sig stærkt i Selen for disse Spørgsmaal, Taleren kunde ikke rigtig forstaa, at Mikael Johansen

og hans Partifæller ikke kunde stemme for Forslaget, naar det havde vist sig, at de Fremgangsmaader, som de havde tænkt sig, havde slaaet klik. Naar Mikael Johansen mente, at tvungen Indkvartering var det værste af alt, saa kunde man jo kun modvirke dette ved at det offentlige skred ind og byggede Huse. Taleren havde som Formand i Udvalget opfordret de ærede Medlemmer til at komme med bestemte Forslag, som saa skulde blive behandlede i Udvalget, men der var intet Forslag kommet. Angaaende Spørgsmaalet om at skaffe Materialer vidste Taleren godt, at Forholdene havde udviklet sig saaledes her i Landet, at der var dannet en stærk Trust, og hvis Udviklingen fortsattes ad den Vej, kunde den Dag godt komme, da man maatte gaa endnu videre i den saakaldte Kommune-Socialisme.

Mikael Johansen vilde hertil sige, at han var fremkommet med Forslag om, at man traf en Ordning med Byens Haandværkere; men da havde Jakob Jensen sagt, at det skulde behandles i Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. Det var rigtigt, at tvungen Indkvartering var det værste af alt, men der var dog ogsaa andre Veje at gaa, som Boligkommissionen gentagne Gange havde anvist, bl. a. Rømning af Kaserneerne i Garnisonsbyerne, idet man gik ud fra, at indkaldte Soldater bedre kunde taale at ligge i Barakker og Telte end Kvinder og Børn. En saadan Foranstaltning kunde give betydelig Plads. Ligeledes var der en Del Folk, som havde baade Sommer- og Vinterbolig, og de kunde afgive den ene af disse. Adskillige offentlige Bygninger kunde ogsaa anvendes til Beboelse. Angaaende Borgmesterens Udtalelse om Fremleje vilde Taleren bemærke, at Loven om Fremleje kun gjaldt til 3. Juni 1917, og den blev næppe vedtaget igen, da den havde mødt stærk Modstand i det ene Ting. Og i Almindelighed gjaldt denne Fremleje kun enkelte Værelser, og der kunde man dog ikke indkvartere hele Familier.

Formanden bemærkede hertil, at Fremleje ad frivillig Vej sikkert kunde vedblive, enten der var Lov for det eller ej. Men iøvrigt syntes Ta. leren, at man egentlig manglede et Udvalg til at tage sig af denne Sag. Det var vist Udvalget for Byens Bebyggelse, der havde anbragt de husvilde, og Spørgsmaalet om deres Bospisning var henvist til Dyrtidsudvalget; men det vilde vist være praktisk at nedsætte et Udvalg til i det hele taget at tage Husvilde-Spørgsmaalet under Overvejelse.

Mikael Johansen kunde oplyse, at disse Statslaan til Bygninger kunde faas til 5 %", hvoraf 1 % amortiseres, og der kunde laanes indtil 9/10 af Byggesummen, saa det vilde være det eneste rigtige at tage disse Laan, saa snart de kunde faas.

Formanden vilde saa sætte Spørgsmaalet til Afstemning saaledes, at de paagældende Byggegrunde straks stilles til Raadighed og Udvalget bemyndiges til at arbejde videre paa dette Grundlag, medens Spørgsmaalet om Tilvejebringelse af det fornødne Beløb senere tages op til Behandling.

Indstillingen vedtoges med 11 Stemmer.

Uddrag fra byrådsmødet den 3. maj 1917 - side 28

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om, at det i forrige Møde ommeldte Beløb af 240000 Kr. foreløbig udredes af Laanemidler, indtil Ejendommene kan prioriteres med Kreditforeningslaan og Laan af Statskassen i Henhold til Loven af 31. Marts 1917.

Formanden forelagde Indstillingen.

Mikael Johansen spurgte, om Udvalget var opmærksom paa, at der var kommet et Cirkulære angaaende Tidsfristen for Indsendelse af Andragender om Statslaan.

Jakob Jensen bad Kasseudvalget tage sig af den Side af Sagen.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 24. maj 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af Beboelsesbygninger om Approbation paa Tilbud paa Murer- og Tømrerarbejdet ved Opførelsen af 4 Ejendomme i Karreen Syd for Steinmannsgade, saalydende:

"Ved den i Gaar afholdte Licitation over Murer- og Tømrerarbejdet til de 4 Ejendomme, Byraadet bar vedtaget at lade opføre i Karreen Syd for Steinmannsgade, fremkom de paa vedlagte Fortegnelser opførte Tilbud. I Henhold til disse indstiller Udvalget, at Arbejderne

overdrages de lavestlydende saaledes:

Murerarbejdet med Tillæg af Materialer: Ejendom Nr. 5: N. C. Borgreen for 11054 Kr.

-"7:Samme"11000"

-"1: Jørgen Christensen " 15148 "

-"6: Jens Hviid" 11179 "

Tømrerarbejdet med Tillæg af Materialer:

Ejendom Nr. 5: N. C. Christiansen for 7900 Kr.

-"7:Samme"7900"

-"1:S. Nielsen"10950"

-"6:J. Chr. Yde"9206* Da der i samtlige Tilbud er taget Forbehold med Hensyn til Tidsfrister og Materialpriser, saa intet af dem er konditionsmæssigt, ønsker Udvalget fri Hænder til at overdrage Arbejdet til andre end de lavestbydende, saafremt der skulde opstaa Vanskeligheder ved Forhandlingerne med disse".

Jakob Jensen forelagde Indstillingen med' Bemærkning om, at Tilbudene havde vist sig at være forholdsvis lave, idet de ikke naaede op til det Overslag, der var blevet udarbejdet i September Maaned i Fjor. At der var taget Forbehold, var ikke mere, end Udvalget havde ventet. Da Priserne var saa forholdsvis lave, vilde det maaske være heldigt, om Udvalget fik Bemyndigelse til at forhandle med de næstlavestbydende om de 4 næste Ejendomme.

Mousten saa intet til Hinder for at bemyndige Udvalget til at træffe Bestemmelse angaaende de næste 4 Huse.

Brøndum kunde ligeledes anbefale, at Udvalget fik fri Hænder til at forhandle om Opførelsen af de næste 4 Ejendomme, navnlig fordi der derved vilde spares Tid, hvad det jo i høj Grad gjaldt om. Taleren gik ud fra, at de tagne Forbehold kun gjaldt de Prisstigninger, der mulig maatte komme for Materialier og Arbejdsløn.

Salling vilde i Modsætning til de Herrer Mousten og Brøndum anmode om, at Arbejdet ved de næste Ejendomme blev udbudt ved Licitation, idet sikkert mange Haandværkere gerne vilde være med til at byde paa Arbejdet. Da man nu kendte de omtrentlige Priser, kunde der ikke ske store Overraskelser ved atter at anvende Licitation, ligesom denne jo heller ikke kunde tage ret lang Tid.

Jakob Jensen oplyste, at en Licitation vilde tage 14 Dage, men at Ejendommene desuagtet vilde kunne blive færdige inden 1. Oktober. Taleren havde intet imod at udbyde de paagældende Arbejder, men troede, at man paa det nærmeste vilde faa de samme Tilbud, som nu forelaa.

Brøndum bemærkede, at det afgørende for ham var, at de paagældende Haandværkere kunde faa gjort deres Indkøb, medens der var Materialier at faa. I Løbet af en 3 Ugers Tid kunde der let ske stor Forskydning i saa Henseende, eftersom der nu blev bygget og skulde bygges alle Steder.

Jakob Jensen var blevet drevet frem til at ønske den omtalte Bemyndigelse for de 4 næste Huses Vedkommende af de Grunde, Hr. Brøndum havde anført. Dersom Byraadet vilde give Udvalget Bemyndigelsen, var man mere sikker paa at holde Tilbudene.

Formanden fandt, at Udvalget ikke behøvede nogen egentlig Bemyndigelse med Hensyn til næste Ejendomme, men kunde handle efter de faldne Udtalelser.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 14. juni 1917 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Fra Byggeudvalget forelaa Meddelelse om, at man efter afholdt Licitation havde vedtaget at acceptere nævnte Tilbud:

Murerarbejdet:

Bygning Nr. 8: Muremester H. Jepsen,

15741 Kr.

Bygning Nr. 9: Muremester J. P. Petersen, 10848 Kr.

Bygning Nr. 10: Muremester M. Leth,

12400 Kr.

Bygning Nr. 11: Muremester N. A. Jensen, 15470 Kr.

Tømrerarbejdet:

Bygning Nr. 8: Tømrermester J. Kjærulff,

10800 Kr.

Bygning Nr. 9: Tømrermester J. Bech Jensen, 7825 Kr.

Bygning Nr. 10: Tømrermester J. Bech Jensen, 8397 Kr.

Bygning Nr. 11: Tømrermester J. Kjærulff,

11000 Kr.

Toges til Efterretning.

Uddrag fra byrådsmødet den 21. juni 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Blikkenslagerarbejdet ved Ejendom Nr. 1 ved Steinmannsgade til P. Lund for 911 Kr., ved Ejendom Nr. 5 til samme for 710 Kr., ved Ejendom Nr. 6 til H. Chr. Hansen & Co., for 914 Kr. 80 Øre, ved Ejendom Nr. 7 til R. Hinge for 708 Kr., ved Ejendom Nr. 8 til samme for 965 Kr., ved Ejendom Nr. 9 til P. Hansen for 735 Kr., ved Ejendom Nr. 10 til Chr. Lorentzen for 981 Kr. 85 Øre og ved Ejendom Nr. 11 til H. C. Henriksen for 1085 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 12. juli 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Snedkerarbejdet ved Ejendommene Nr. 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10 og 11 ved Steinmannsgade til henholdsvis: Øvlisen for 6950 Kr. 74 Øre, J. Knudsen for 5536 Kr., H. Aarup for 6392 Kr., J. Knudsen for 5536 Kr., Øvlisen for 7032 Kr. 89 Øre, Rasmussen Hvid for 6000 Kr., Rasmussen Hvid for 6402 Kr. og Øvlisen for 7038 Kr. 94 Øre, samt

Glimsterarbejdet ved samme Ejendomme til henholdsvis: Buchreitz for 520 Kr. 50 Øre, Knolls Eft. for 378 Kr., Vithen for 463 Kr., A. Petersen for 378 Kr., L. Hassing for 529 Kr. 25 Øre, Viktor Petersen for 369 Kr., J. V. Burde for 449 Kr. 25 Øre og Skov for 583 Kr. 50 Øre.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 19. juli 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Installationen af elektrisk Lys i Ejendom Nr. 1 i Steinmannsgade til P. H. Borup for 1135 Kr. og i Ejendommene Nr. 5, 6 og 7 sammesteds til S. P. Johansen for henholdsvis 914 Kr., 1000 Kr. og 914 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 2. august 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Leveringen af Støbegods til Ejendommene Nr. 1, 8 og 11 samt 6 og 10 ved Steinmannsgade til "De forenede Jernstøberier" for henholdsvis 2690 Kr. for de første og 2405 Kr. for de 2 sidste Bygningers Vedkommende, og til Ejendommene Nr. 5, 7 og 9 til Rahrs tekniske Forretning for 2297 Kr. for hver Ejendom.

Indstillingen vedtoges.

Fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger forelaa følgende Skrivelse vedrørende Licitationen over Malerarbejdet til 8 Bygninger ved Steinmannsgade: "Ved Licitationen over Malerarbejdet ved de 8 Beboelsesbygninger ved Steinmannsgade var der indkommet 32 Tilbud, hvoraf 27 var paatrykt:

"Saafremt der ved denne Licitation modtages Tilbud, der ikke er paatrykt Central- og

Arbejdsgiverforeningens Stempel, maa dette Tilbud ikke aabnes."

Tilbudene blev derfor ikke aabnede, men et Flertal af Udvalget henstiller til Byraadet at aabne Tilbudene, der er paatrykt Malerlaugets Stempel, og udskyde de øvrige."

Jakob Jensen forelagde Skrivelsen med Bemærkning om, at de bydende, som havde været tilstede, da Tilbudene skulde aabnes, paa Talerens Forespørgsel havde svaret, at de fastholdt det paa Tilbudene tagne Forbehold, Taleren havde dertil bemærket, at Tilbudene saa vilde blive overgivet til Byraadet, og Udvalget havde derefter behandlet Sagen. Med Hensyn til denne kunde der være flere Veje at gaa. Man kunde saaledes gaa den af Udvalgets Flertal anviste Vej, eller man kunde kassere samtlige Tilbud og overdrage Arbejdets Udførelse til en enkelt Mester. Flertallets Standpunkt var taget ud fra den Betragtning, at man ved at gaa udenom Malerlauget vilde skabe Vanskeligheder for Arbejdets hurtige Fremme. Taleren havde ikke deltaget i Indstillingen, fordi han, inden han tog Stilling, ønskede at indhente forskellige Oplysninger. Det kunde jo nemlig befrygtes, at Tilbudene med det tagne Forbehold var meget høje, men Lauget havde imidlertid i Dag vist Taleren Udregningslisten, og denne stemmede efter Arkitektens Erklæring med Laugets Priskurant med et Tillæg af 20 %. Tilbudssummerne kom altsaa langt over Overslagssummerne, men alt var ogsaa steget stærkt siden disse blev udregnet, og Arkitekten mente, at Tilbudene var nøgternt udregnede, naar dette toges i Betragtning, hvilket ogsaa stemmede med Talerens Erfaring med Hensyn til Prisen for Malerarbejde under de nuværende Forhold, og Taleren kunde derfor, uagtet Overslagssummen vilde blive overskredet med ca. 700 Kr. for hver Ejendom, slutte sig til Flertallets Indstilling, som derefter vilde være enstemmig.

Salling anbefalede Indstillingen, idet han ansaa det for mest formaalstjenligt at antage de organiserede Mestres Tilbud. De udenfor Organisationens staaende Tilbudgivende kunde man næppe være tjent med at overdrage Arbejdet, om ikke for andet saa fordi det sikkert vilde blive vanskeligt for dem at skaffe Materialier. Taleren havde ligesom Hr. Jakob . Jensen undersøgt Sagen hos Malerlauget og var kommet til det Resultat, at Tilbudene var absolut reelle.

Christensen kunde ikke anbefale Indstillingen, med mindre man, hvis Tilbudene skulde vise sig opskruede, havde fuld Ret til at kassere dem alle.

Brøndum hævdede, at Udvalget, naar Tilbudene var indgivet paa de bekendtgjorte Betingelser, maatte have fuld Ret til at aabne alle Tilbud og derefter skønne over, hvad der

skulde foretages.

Jakob Jensen mente i Modsætning til Hr. Brøndum, at Udvalget ikke havde Ret til at aabne Tilbudene, naar det paa dem trykte Forbehold var taget.

Christensen fandt det uheldigt, at man paa Forhaand bandt sig til at vælge Mestre, der tilhørte Malernes Organisation. Kunde man ikke faa Arbejdet udført paa anden Maade, var der dog den Udvej tilbage, at Kommunen selv købte Materialierne og lod Ejendommene male.

Jakob Jensen maatte i Anledning af Hr. Christensens sidste Bemærkning erindre om, at Byraadet engang i en lignende Sag havde ført Skoleudvalget ind i en Konflikt. Forholdet var, at de paagældende Ejendomme skulde skaffes færdige saa hurtigt som muligt, og de havde ogsaa kunnet blive færdige til Oktober Flyttedag, hvis andre ikke havde grebet forstyrrende ind. Murerarbejdsmændene havde saaledes gjort Strejke, og hvis Byraadet nu forhindrede Udvalget i at faa Malerarbejdet udført, maatte de paagældende Medlemmer vide, at de ikke var uden Skyld, hvis Husene ikke stod færdige i rette Tid. Saa vidt Taleren vidste Besked, kunde der ikke være Tale om at overdrage Arbejdet til 3 af de 5 Mestre, der stod udenfor Malerlauget; de andre 2 Mestre kendte han derimod ikke synderligt til. Byraadet havde nu hørt Udvalgets Mening og kunde tage sin Beslutning, som Udvalget naturligvis ganske skulde rette sig efter.

Salling indsaa ikke, hvorfor Mestrene ikke skulde have Lov til at organisere sig for derigennem at varetage deres Tarv. Dersom Byraadet selv gav sig til at spille Malermester, kunde man være sikker paa, at Ejendommene ikke blev færdige i rette Tid. Taleren maatte derfor vedblivende anbefale, at man antog de organiserede Mestres Tilbud.

Jakob Jensen maatte dog overfor Hr. Salling betone, at der var stor Forskel paa Organisationer. Ved Fastsættelse af Arbejdspriser var begge Parter medbestemmende, men i det foreliggende Tilfælde var Mesterforeningen enebestemmende. Netop derfor havde Taleren søgt Oplysning om, hvorvidt Tilbudene var rimelige eller ej.

Christensen havde intet imod, at Mestrene organiserede sig, men maatte dog erindre om, at man havde Erfaring for, hvorledes Mesterorganisationer kunde behandle Byraadet med Hensyn til Opskrining af Priserne. Taleren fandt derfor vedblivende, at der var en vis Fare forbundet med at indgaa paa de organiserede Mestres Fordring, med mindre man forbeholdt sig Ret til at kassere samtlige Tilbud, hvis de skulde vise sig at være for høje.

Brøndum kunde ganske slutte sig til Hr. Christensens Standpunkt, idet man jo ikke havde mindste Garanti for, at der skjulte sig en "Mestergris": under Tilbudene.

Brammer fandt, at Malerlaugets Optræden var meget uheldig og burde paatales. Det var absolut hensynsløst at stille den Slags Forlangender, som i Virkeligheden havde til Hensigt under en vanskelig Situation at tvinge samtlige Mestre ind i Lauget. Noget andet var, at Byraadet vel desværre var nødt til at bøje sig for Bolignødens Skyld, men var der en anden Udvej, burde den forsøges blot for at statuere et Eksempel. Under alle Omstændigheder maatte man da forbeholde sig Ret til at kassere samtlige Tilbud og udskrive ny Licitation, hvor intet Tilbud med den Slags Forbehold blev modtaget.

Søren Nielsen spurgte, om Navnene paa de 5 uorganiserede Mestre kunde blive oplyst.

Salling vilde ikke have kunnet anbefale Indstillingen, hvis han havde Anelse om, at der var mindste Spor af en "Mestergris" skjult i Tilbudene. Det var ganske uforstaaeligt, at Hr. Brammer tog saa stærkt paa Vej overfor Malerlauget, da Lægeforeningen, som Hr. Brammer jo tilhørte, ikke var bange for at stille sine Krav ret stærkt frem.

Brøndum bemærkede, at det, at Tilbudene ikke maatte aabnes uden paa visse Betingelser, meget godt kunde tyde paa, at de indeholdt et eller andet, som man ikke ønskede frem i Dagens Lys.

Brammer havde intet imod, at Malerlauget forbød sine Medlemmer at udføre Arbejde for Kommunen, hvis denne gav uorganiserede Malermestre Arbejde. Det var blot den af Malerlauget anvendte Form, der var meget uheldig, idet man ved at anvende den, syntes at have til Hensigt at skræmme Byraadet.

Bech mente, at den af Malerlauget anvendte Fremgangsmaade var den eneste, Mestrene kunde beskytte sig med, og at Kommunens Sikkerhedsventil bestod i, at man kunde kassere alle Tilbudene.

Jakob Jensen havde ikke Lyst til at nævne Navnene paa de 5 uorganiserede Mestre. Som tidligere bemærket maatte Byraadet nu træffe en Bestemmelse i Sagen, og Udvalget skulde saa vide at rette sig derefter.

Brøndum vilde nødig være med til at skabe Vanskeligheder for Udvalget, men syntes dog, det var uheldigt, at Byraadet skulde klassificere Tilbudene i Hold, inden man havde set, hvorledes de var beskafte.

Olesen udtalte, at alle sikkert vidste, hvilken Vej man skulde gaa, hvis det ikke var saa vanskeligt at skaffe Materialierne frem. Som Forholdene var, var der imidlertid ikke andet at gøre end at følge den af Udvalget anviste Vej. Mestrenes Optræden var hverken heldig eller rigtig, men som Sagen laa, var Byraadet i Virkeligheden prisgivet Lauget.

Christensen vilde under de foreliggende Forhold stemme for Indstillingen, men dog kun med det udtrykkelige Forbehold, at der med denne Afgørelse ikke blev skabt noget Præcedens.

Jakob Jensen vilde ikke med sin Stemme fremkalde nogen Situation, men skulde ganske rette sig efter Byraadets Bestemmelse.

Christensen mente, at Udvalgets Medlemmer maatte sige Byraadet, hvad de ansaa for rigtigst.

Jakob Jensen havde allerede ved Forelæggelsen af Indstillingen klart og tydeligt sagt sin Mening om Sagen.

Møller kunde ikke se, at der var nogen Risiko forbundet med at følge Indstillingen, da man jo havde Ret til at forkaste samtlige Tilbud. Taleren anbefalede, at Byraadet gav Udvalget Bemyndigelse til at aabne de 27 Tilbud og antage de Tilbud, det fandt fordelagtigst for Kommunen.

Udvalget bemyndigedes til at aabne de 27 Tilbud fra Malerlauget og antage et eller flere af Tilbudene eller forkaste dem alle.

Uddrag fra byrådsmødet den 23. august 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger forelaa Meddelelse om, at Malerarbejdet ved Ejendommene Nr. 1, 5, 6, 7, 8,9, 10 og 11 ved Steinmannsgade i Henhold til den Udvalget givne Bemyndigelse var blevet overdraget til følgende Mestre som de lavestbydende:

Ejendom Nr. 1. N Bendixen for 2476 Kr.

-"5. Oluf Jørgensen"1905"

- "6. N. Th. Lindhardt" 2127 ."
- "7. Chr. Nielsen" 1931"
- "8. samme" 2467"
- "9. Alfr. Christensen" 1850"
- "10. Lindhardsen" 2140"
- "11. Chr. Mikkelsen & Søn " 2532 "

Toges til Efterretning/ Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelseshuse om efter afholdt Licitation at overdrage Installationen af elektrisk Lys i Ejendommene Nr. 8, 9, 10 og 11 ved Læssøesgade til Installatør P. D. Borup for henholdsvis 1300 Kr., 1100 Kr., 1125 Kr. og 1350 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 30. august 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Arbejdet ined Indlægning af Vand-, Gas- og indvendige Spildevandsledninger samt Installationen af W. C. i Ejendommene Nr. 8, 9, 10 og 11 ved Læssøesgade til henholdsvis C. F. Andersen for 1648 Kr., Fr. Lyberg for 1661 Kr., M. H. Jæger for 1641 Kr. og N. J. Secher for 1641 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 6. september 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Arbejdet ved den kommunale Bebyggelse til de

lavestbydende, nemlig:

Smedearbejdet: C. Bischoff for 768 Er.

Plankeværk m. m. : C. P. Bendixen for 2475 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 27. september 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om, at de af Kommunen opførte Beboelsesbygninger overgaar til Administration af Udvalget for Bygninger og Inventar, og at deres Prioritering overtages af Kasseudvalget.

Formanden forelagde Indstillingen.

Møller kunde tiltræde Indstillingen. Han ansaa det for en Forudsætning, at Lejeafgifterne skulde ansættes saaledes, at Ejendommene kunde forrente sig, og at der kun blev lejet ud til Folk, som selv betalte deres Leje.

Jakob Jensen henviste til den ved Sagen liggende Redegørelse for Udgifterne ved Bygningernes Opførelse og for deres Indretning m. v. Som det vilde ses, var Bygningerne blevet noget dyrere end kalkuleret. Man havde haft udmærket Held med sig med Entrepriserne for Murer- og Tømrerarbejdet, hvilket ikke kunde siges for de senere Entreprisers Vedkommende. Dersom Kommunen skulde bygge i Fremtiden, maatte de paagældende Haandværksfag komme til at se paa Sagen med lidt andre Øjne. Det maatte overlades til Udvalget for Bygninger og Inventar at stille Forslag om, hvorledes Udlejningen skulde foregaa.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om, at der stilles et Beløb af 447000 Kr. til Raadighed til Opførelse af yderligere 10 Ejendomme, saalydende:

"Da der efter hoslagte af Bygningsinspektøren udarbejdede Oversigt over Boligforholdene her i Byen efter al Sandsynlighed vil blive ca. 177 Familier husvilde til førstkommande April Flyttedag, selv bortset fra Tilvækst ved Fraflytning udefra, har Udvalget besluttet i Henhold til

den ved Byraadets Vedtagelse af 12. April d. A. givne Bemyndigelse at indstille til Raadet, at der fortsættes med Opførelse af Beboelsesbygninger ved Kommunens Foranstaltning.

I Henhold hertil foreslaas det, at man snarest paabegynder Opførelsen af 1) de resterende 6 Ejendomme i Karreen Syd for Steinmannsgade, hvortil Udgiften er anslaaet til ca. 231000 Kr., og 2) de 4 Ejendomme ved Vejlegades vestre Side, hvortil Udgiften er anslaaet til 216,000 Kr., samt at der til disse Byggeforetagender stilles det fornødne Beløb ca. 447000 Kr. til Udvalgets Raadighed.

Ved denne Indstillings Behandling i Udvalget var Mikael Johansen fraværende og H. P. Salling stemte ikke."

P. Petersen anmodede om, at faa Sagen udsat i Henhold til Forretningsordenen. Der var nemlig blevet dannet et privat Konsortium af 4 Haandværksmestre og en Del Svende til Opførelse af 10 Ejendomme med 2 og 3 Værelserslejligheder, og dette Konsortium havde bedt om, at den foreliggende Sag i Betragtning heraf maatte vente en Uges Tid. En kendt Sagfører stod i Spidsen for Konsortiet.

Jakob Jensen bemærkede, at man herved kom ind i den samme Svikmølle som sidste Gang.

Sagen udsattes i Henhold til Forretningsordenen.

Uddrag fra byrådsmødet den 4. oktober 1917 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om, at der stilles et Beløb af 447000 Kr. til Raadighed til Opførelse af yderligere 10 Ejendomme.

P. Petersen maatte endnu engang anmode om at faa Sagen udsat i Henhold til Forretningsordenen og om, at Sagen blev henvist til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, idet der nu forelaa Forslag fra private om Opførelse af lignende Ejendomme.

Sagen udsattes i Henhold til Forretningsordenen og henvistes til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse.

Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar om, at Lejeafgiften af Lejligheder i de

kommunale Beboelsesbygninger ansættes til fra 32 Kr. til 38 Kr. pr. Maaned for en 2 Værelsens Lejlighed og til fra 42 til 55 Kr. for en 3 Værelsens Lejlighed.

Et Mindretal i Udvalget (Søren Petersen) havde ikke kunnet tiltræde Indstillingen, men forbeholdt sig at stille Ændringsforslag.

P. Petersen erindrede om, at Hr. Møller i sidste Møde havde pointeret, at Lejeafgifterne skulde fastsættes saaledes, at Ejendommene kunde forrente sig, og at denne Udtalelse ikke var blevet modsagt fra nogen Side. Udvalget havde nu ladet foretage en nøjagtig Beregning over, hvad Afgifterne skulde sættes til, hvis Ejendommene skulde give 6 ½ % af Anskaffelsessummen, hvilken Forrentning jo endda næppe kunde anses for fuldt tilstrækkelig, og Flertallet foreslog i Henhold hertil at sætte Lejen til fra 32 Kr. til 38 Kr. pr. Maaned for de 2 Værelsens Lejligheder og til fra 42 til 55 Kr. for de 3 Værelsens Lejligheder, alt efter de vedkommende Lejligheders Størrelse og Beliggenhed. Et af Udvalgets Medlemmer, Hr. Søren Petersen, havde ikke kunnet tiltræde Forslaget. Skulde Lejen sættes lavere, vilde Forrentningen ikke blive 6 ½ %, og Differencen vilde altsaa i Virkeligheden blive en Understøttelse til de paagældende Lejere, uagtet man fra første Færd havde været enige om, at det ikke netop skulde være trængende, der skulde bo i disse Ejendomme. Det var Flertallets Anskuelse, at Byraadet ved at gøre Opførelsen af de kommunale Beboelsesbygninger til et Velgørenhedsværk etablerede en Smudskonkurrence overfor de private Grundejere, og Følgen vilde blive, at Kommunen maatte blive ved med at bygge og sætte Penge til derved.

Søren Petersen kunde ikke tiltræde Indstillingen, fordi de foreslaaede Lejeafgifter var saa store, at kun Velhavere kunde bebo Lejlighederne. Det var ganske vist dyrt at bygge for Tiden, men derfor maatte Lejen alligevel ikke sættes langt højere end andre Steder i Byen og langt højere, end almindelige Mennesker kunde betale. Det var rigtigt, at der ikke kunde regnes med en lavere Forrentning end 6 ½ %, hvis Ejendommene skulde fuldt forrente sig, men det var jo ikke første Gang, Kommunen byggede uden at beregne sig fuld Forrentning af Ejendommene. Uagtet de høje Lejeafgifter forrentede Barakkerne sig jo ikke, og Lejeafgifterne var endda fastsatte af den borgerlige Gruppe. Taleren skulde da foreslaa, at Lejeafgifterne blev ansat 20 % lavere end af Udvalgets Flertal foreslaaet. Derved vilde man komme til en mere passende Leje. Taleren nævnte derefter Størrelsen af de forskellige Lejeafgifter efter Flertallets og efter Talerens Forslag og anførte, at Gennemsnitsnedsættelsen efter dette sidste vilde blive 86 Kr. for de

2 Værelser Lejligheder og 115 Kr. for de 3 Værelser. Kommunens Hensigt med at opføre Beboelsesbygninger var at bidrage til at afhjælpe Bolignøden, men det opnaaede man ikke, hvis Lejlighederne blev saa dyre, at Folk ikke kunde betale Lejen. Blev de foreslaaede Afgifter nedsat med 20 %, vilde de komme til at staa i nogenlunde Forhold til, hvad private Grundejere forlangte, og selvfølgelig var der herved ikke Tale om nogen Smudskonkurrence, men kun om en human Hensyntagen til Befolkningen. Selv med de af Taleren foreslaaede Afgifter kunde Lejlighederne ikke beboes af Fattigfolk, men skulde Afgifterne sættes til den af Flertallet foreslaaede Højde, vilde Arbejdere slet ikke kunne tænke paa at leje Lejlighed i Kommunens Ejendomme, og det havde dog været Hensigten med Ejendommenes Opførelse.

Møller bemærkede, at det, da Byraadet vedtog at opføre kommunale Beboelsesbygninger, var en Forudsætning, at Kommunen ikke skulde have Gevinst ved Foranstaltningen, og det vilde der heller ikke blive, naar Opførelsessummen kun skulde forrentes med 6 ½ %".

Overfor Hr. Søren Petersens Udtalelse om, at de af Udvalgets Flertal foreslaaede Lejeafgifter ikke stod i Forhold til, hvad der blev forlangt andre Steder i Byen, maatte Taleren dog gøre opmærksom paa, at der paa Frederiksbjerg blev forlangt fra 500 til 625 Kr. for en 3 Værelser Lejlighed, altsaa Afgifter der meget vel kunde sammenstilles med de Afgifter, man nu forlangte her. De dyreste af Lejlighederne var vel endda fuldt moderne indrettet i enhver Henseende med elektrisk Lys, W. C. og Badeværelse. Ved at nedsætte de foreslaaede Lejeafgifter med 20 % vilde man ikke alene paaføre Bygningshaandværkerne, men ogsaa Husejerne Konkurrence. I København blev der betalt 500-600 Kr. for en 2 Værelser Lejlighed og 700-900 Kr. for en 3 Værelser, og vel var København ikke Aarhus, men fra en vis Side vilde man dog nok sammenligne de to Byer, naar Talen var om Arbejdslønninger. Materialepriserne vilde næppe gaa nævneværdigt ned i mange Aar, og hvis man byggede med for lav Forrentning, maatte man derfor regne med et aarligt tilbagevendende Underskud. De mange forskellige Dyrtidsforanstaltninger kostede saa store Summer, at der allerede nu var god Grund til at spørge, hvor Pengene skulde komme fra. Skulde den af Hr. Søren Petersen foreslaaede Nedsættelse blive vedtaget, vilde Kommunen hvert Aar tabe 46 -4700 Kr. paa Ejendommene, hvilket i Virkeligheden betød, at disses Værdi blev nedskrevet med 100000 Kr. Taleren maatte meget fraraade, at man kom ind paa saa farligt et Skraaplan, og han vilde indtrængende henstille, at man ikke stemte for Hr. Søren Petersens Forslag. At bygge gode Ejendomme og straks nedsætte deres Værdi med 100000 Kr. var ganske urimeligt.

Simonsen anbefalede Hr. Søren Petersens Forslag. De Lejeafgifter, som Udvalgets Flertal havde foreslaaet, var saa høje, at man ikke kunde vente at faa dem ind, og desuden vilde man ved at forlange dem udsætte sig for Beskyldning for at skrue Huslejen i Vejret, hvad vel ikke var Hensigten med det kommunale Byggeri. Dersom de foreslaaede Lejeafgifter blev nedsat med 20 %", svarede de nogenlunde til, hvad der almindeligt blev betalt for gode Lejligheder her i Byen, ja var vel endda noget derover. Den foreslåede Nedsættelse vilde ganske vist medføre et Tab paa godt 4000 Kr. om Aaret for Kommunen, men Forholdene var ogsaa ganske ekstraordinære, og mangfoldige private Bygmestre havde tidligere bygget med Sikkerhed for, at Ejendommene ikke straks vilde forrente sig. Før Kommunen begyndte at bygge, tilbød man private store Lempelser, hvis de vilde bygge, Lempelser, hvorved Kommunen kom til at bære en Del af den store Leje, hvis Ejendommene skulde forrentes ined 6 ½ %. Med den foreslaaede Nedsættelse af 20 % vilde Forrentningen blive 5 ½ %, altsaa godt og vel den Rente, Kommunen havde sine Penge til, hvis man regnede med, at Kommunen selv anbragte sine egne Penge i Ejendommene. Den højeste Rente, Kommunen havde sine Penge til, var 5 1/10 %", og der blev altsaa kun Ejendommenes Vedligeholdelse at tilskyde fra Kommunens Side. Ligesom Stat og Kommune traf Dyrtdsforanstaltninger og lod Udgiften dertil fordele paa dem, der havde Fordel af de dyre Tider, saaledes var det kun rimeligt og forsvarligt, at de Grundejere, der profiterede af de ekstraordinære Forhold, kom til at bære en Del af den Udgift, der vilde blive ved at sætte Lejen for de kommunale Lejligheder ned til en nogenlunde rimelig Højde. I de store Byggeforeninger i København bar man sig ad paa lignende Maade. De senest byggede Huse var jo meget dyrere end de ældre, men Merudgiften blev fordelt paa alle Ejendommene. Forøvrigt blev det Beløb, Ejendommenes Værdi blev forringet med ved den foreslaaede Nedsættelse, ikke 100000 Kr., saaledes som Hr. Møller mente, men kun 70000 Kr., og Nedsættelsen svarede altsaa omtrent til det Beløb, Opførelsesudgiften var blevet større end paaregnet. Naar det gamle Byraad havde fundet det naturligt, at det offentlige gav Tilskud til Baraklejlighederne, var der ingen Grund til ikke at gøre noget lignende her. Taleren kunde ikke gaa med til at fastsætte en Leje, der var overordentlig høj, og hvorved man slet ikke tog Hensyn til Situationen, og som vilde skrue Huslejen i Vejret i Almindelighed. Nogen Konkurrence med de private kunde der slet ikke være Tale om, da ingen private alligevel byggede, og desuden byggede Kommunen jo kun, fordi de private ikke vilde bygge. Før Materialepriserne blev saa lave, at der kunde bygges saaledes. at en 2 Værelsens Lejlighed kunde lejes ud for 365 Kr. og en 3 Værelsens for 528

Kr., vilde private næppe indlade sig paa at bygge, saa det var ganske hen i Vejret at sige, at Byggeriet vilde blive hæmmet, hvis Hr. Søren Petersens Forslag skulde blive vedtaget.

Møller maatte overfor Hr. Simonsens Udtalelse om, at private Bygmestre tidligere havde bygget med sikker Overbevisning om, at Ejendommene ikke vilde forrente sig i en Del Aar, bemærke, at saadanne Bygmestre havde været rene Velgørere, men at Taleren dog troede, at de sikkert fra første Færd havde regnet med at faa Ejendommene forrentet.

Taleren vilde fastholde, at man ved at vedtage Hr. Søren Petersens Forslag vilde gøre det umuligt for private at bygge. De Lempelser, man i sin Tid havde tilbudt private, hvis de vilde bygge, betød i Virkeligheden kun en lille Risiko, men ikke noget egentligt Tab for Kommunen. Ved Nedsættelsen vilde det aarlige Tab ikke blive 4000 Kr., men 4600 Kr., og Værdiforringelsen af Ejendommene altsaa adskilligt mere end 70000 Kr., saaledes som Hr. Simonsen syntes at mene. Naar Forrentningen kun skulde være 5 1/5 %, kunde man lige saa godt forære Grunden bort til private, mod at de byggede, saa var man da i hvert Fald fri for at administrere Ejendommene. Skulde Kommunen fortsætte paa den Maade, som nu blev foreslaaet, og det blev man vel nødt til, da Nedsættelsen jo vilde bevirke, at ingen vilde bygge i Fremtiden, maatte Kommunen regne med et Tab paa ca. 90000 Kr. hver eneste Gang, og det maatte sikkert kaldes en meget uklog Kommunalpolitik.

Brøndum kunde støtte Hr. Søren Petersens Forslag. Naar Lejen for de kommunale Lejligheder skulde fastsættes, var der kun een Maade at gaa frem paa, nemlig at sammenligne med Lejen for tilsvarende Lejligheder i de Ejendomme, som var opført før Krigen. Dersom Lejen skulde beregnes efter de nuværende Byggepriser, var der ingen Grund for de private til at undlade at bygge. Naar Kommunen var blevet nødsaget til at bygge, var det en Nødsforanstaltning i den ekstraordinære Tid, fordi der selvfølgelig maatte skaffes det fornødne Antal Boliger, og fordi det var uheldigt at bygge Barakker. Hvis Kommunen tog en ekstraordinær stor Leje, vilde Forholdet blive som ved Barakkerne, at den vilde blive benyttet til at skruer Lejen i Vejret overalt i Byen, og det kunde Kommunen selvfølgelig ikke være med til. Man kunde ikke her anlægge et Forretningsstandpunkt, men maatte se paa, hvad der tjente Byens Borgere bedst. Det var i første Linie Byraadets Pligt at virke regulerende og skaffe normale Forhold hurtigst muligt baade hvad Fødemidler og Beboelse angik. Forhaabentlig vilde disse Ejendomme vedblive at være i Kommunens Eje, idet Kommunen sikkert havde en Opgave ved at skaffe Mønsterboliger til en Del af Beboerne, men det bedste vilde naturligvis være, om man naaede til at bygge mindre Huse bestaaende af 4 sammenbyggede Ejendomme og saaledes, at Afdragene efterhaanden

kom Lejerne tilgode. Taleren henstillede, at Spørgsmaalet om Nedsættelse af Afgifterne for Baraklejlighederne atter blev taget op og behandlet for aabne Døre, saaledes at Borgerne kunde faa at se, hvorledes denne Sag egentlig laa.

Brammer skulde ikke nægte, at de af Udvalgets Flertal foreslaaede Lejeafgifter var meget betydelige, og kunde give Hr. Søren Petersen Ret i, at mange Arbejdere ikke vilde kunne betale saa høj en Leje. Naar Taleren havde stemt for Opførelsen af kommunale Beboelsesbygninger, havde det været ud fra den Betragtning, at der maatte skaffes Boliger uden Hensyn til, hvad Lejlighederne vilde koste, og i Almindelighed kunde den Betragtning heller ikke gøres gældende, at Lejen skulde svare til, hvad en Arbejder kunde betale. Da den foreslaaede Nedsættelse med 20 % desuden utvivlsomt vilde hæmme det private Byggeri, kunde Taleren ikke stemme for saa stor en Nedsættelse, men da det vel nok vilde være uforholdsmæssigt at forlange en Forrentning med 6 ½ % straks, fordi større Reparationer næppe lige straks vilde blive paakrævet, vilde han foreslaa, at man lagde en Forrentning med 6 % til Grund for Beregningen af Huslejens Størrelse.

N. Joh. Laursen fandt ikke Sammenligningen med Byggeforeningerne i København helt rigtig, fordi Byggeforeningerne selv tog hele Ansvaret, medens Kommunen her maatte tage en Del af Ansvaret for en Nedsættelse, der bevirkede, at Ejendommene gav Underskud. Det, som gjorde det vanskeligt at følge Hr. Søren Petersens Forslag, var de Følger, Forslagets Vedtagelse vilde faa. Det var ganske vist rigtigt, at de paagældende Ejendomme var blevet bygget under ekstraordinære Forhold, men man maatte ikke være blind for, at disse Forhold i hvert Fald i ikke ringe Grad kunde være ved. Maaske vilde Materialepriserne blive noget lavere, men man havde endnu ikke set, at Arbejdslønnen var blevet nedsat, og kom vel heller ikke til at se det. Derfor maatte man regne med, at Byggeforsøgene vilde blive dyre i de kommende Aar, og hvis Kommunen nu gik til at nedsætte Lejen under den Størrelse, der svarede til Opførelsessummens Forrentning, vilde Kravet om, at Kommunen skulde blive ved med at bygge, sikkert komme, og Spørgsmaalet var da, om Byraadet var rede til at imødekomme Kravet. Taleren kunde tænke sig, at han kunde slutte sig til Hr. Brammers Forslag, men kun under den Forudsætning, at man fra den anden Side ogsaa kunde gaa med dertil.

Simonsen troede ikke, at private vilde bygge, før det blev 15-20 % billigere at bygge end nu. Det eneste man derfor vilde opnå ved at beregne Lejen efter en Forrentning med 6 ½ %, vilde altsaa blive, at man kom til at sætte Lejen ned til den af Hr. Søren Petersen

foreslaaede Størrelse, naar det private Byggeri tog sin Begyndelse.

Mikael Johansen vilde anse det for meget skadeligt paa mange Omraader at nedsætte Ejendommenes Indkøbspris med 20 %. Dels vilde det ikke hjælpe til at fremme det private Byggeri, og dels vilde man næppe faa de Laan af Statens Midler, som man ønskede. Den Slags Laanebegæringer kom til Erklæring af Boligkommissionen, og i denne blev der fra alle Sider taget Hensyn til, om Ejendommene nogenlunde betalte sig. Da Kommunens Lejligheder var forsynet med alle mulige Bekvemmeligheder, kunde man ikke sammenligne med Lejligheder af tilsvarende Størrelse. Taleren kunde ligesom Hr. N. Joh. Laursen være tilbøjelig til at slutte sig til Hr. Brammers Forslag, hvis man fra alle Sider kunde enes om dette.

Mousten bemærkede, at det ikke var rigtigt, at Lejlighederne i Kommunens Ejendomme var forsynet med alle Bekvemmeligheder, idet de f. Eks. ikke var forsynet med Badeværelse. Det var fuldt forsvarligt og rigtigt at nedsætte Lejen. Dersom Kommunen tog en Leje, der svarede til Opførelsesudgiften, vilde det medføre, at der blev taget samme Leje i de gamle Huse, hvis Værdi derved vilde stige med 20 Millioner Kr., som Byens Beboere kom til at betale. Kommunens Tab ved at nedsætte de af Udvalgets Flertal foreslaaede Lejeafgifter med 20 % vilde blive 4700 Kr., og Afskrivningen altsaa ikke 100000 Kr., men 69000 Kr. Det var et godt Princip, at Kommunen regulerede saaledes, at alle kom til at betale noget, for at Ejendommene, som jo var opførte under ekstraordinaire Forhold, kunde forrente sig.

Simonsen vilde spørge de konservative Medlemmer af Byraadet, hvorfor de nu havde forandret Standpunkt i Sammenligning med deres Stilling til Fastsættelsen af Lejeafgiften for Barakkerne. Den Gang havde de konservative fundet det naturligt, at Kommunen tilskød 6000 Kr. aarligt i 15-16 Aar, men nu havde de ganske forladt dette Princip.

Møller hævdede, at den konservative Fløj ikke havde forandret Standpunkt, men hele Tiden havde ment, at det kommunale Byggeri skulde forrente sig. I det foreliggende Tilfælde var der Tale om et stedsevarende Tilskud paa 4700 Kr. aarlig til kun 48 Lejere, medens det for Barakkernes Vedkommende drejede sig om et Tilskud paa 6000 Kr. aarlig i kun 15-16 Aar til 80 Lejere. Her var altsaa ingen Sammenligning rimelig. Vedtog man nu den 20 % s Nedsættelse, maatte man sikkert fortsætte med det kommunale Byggeri, uagtet den Dag nærmede sig, da man ikke kunde skaffe Penge dertil. Taleren kunde tænke sig at slutte sig til Hr. Brammers Forslag, hvis der kunde blive Enighed derom.

Søren Petersen havde selvfølgelig ikke ventet andet, end at den borgerlige Gruppe vilde

finde den af Taleren foreslaaede Nedsættelse for for stor, uagtet de af Taleren foreslaaede Priser, nemlig 38 1/3 Kr. for en 3 Værelsens og 29 Kr. for en 2 Værelsens Lejlighed i Gennemsnit, var mere passende i Forhold til Lejlighedernes almindelige Pris end de af Flertallet foreslaaede Priser, nemlig henholdsvis 48 Kr. og 36 Kr. Ved at slutte sig til Hr. Brammers Forslag, hvorefter Nedsættelsen vilde blive ca. 8 %, indrømmede de Herrer N. Joh. Laursen, Mikael Johansen og Møller i Virkeligheden, at Lejeafgiften efter Flertallets Forslag var for høj. Lejlighederne i Barakkerne kunde ikke med Rette kaldes Lejligheder i egentlig Forstand, de var kun Rum, og kunde man gaa med til at nedsætte Lejen for dem, kunde man ogsaa gøre det her. Dersom man vedtog Flertallets Forslag, vilde man ligefrem forbyde Arbejdere at bo

i Kommunens Ejendomme, for ingen Arbejder havde desværre en saadan Indtægt, at han kunde give op til 660 Kr. for en 3 Værelsens Lejlighed. De af Taleren foreslaaede Afgifter var fuldt saa høje som de, der blev forlangt for selv de bedste

2og 3 Værelsens Lejligheder i Byen.

P. Petersen udtalte, at det i sidste Møde havde været den borgerlige Gruppes Opgave at paavise, at Lejlighederne i Barakkerne ikke var for dyre, medens man fra anden Side havde hævdet, at de var for dyre. Nu syntes det derimod, som om man fra samme Side ønskede at fastslaa, at Baraklejlighederne var lejet meget for billigt ud. Naar Hr. Simonsen mente, at det var vedtaget at ofre 6000 Kr. aarlig paa Baraklejlighederne, saa passede det absolut ikke," idet det faktiske var, at Barakkerne gav 10 %. Denne Forrentning var bleven fastsat, fordi Barakkerne maatte amortiseres hurtigere end almindelige Bygninger. Taleren understregede Hr. N. Joh. Laursens Udtalelse om, at man ikke i mange Aar vilde kunne bygge synderligt billigere end nu. Hvis man vilde sætte Lejen 20 % ned, vilde Hr. Brøndum nok faa sit Ønske om, at Kommunen maatte beholde Ejendommene, opfyldt.

N. Joh. Laursen syntes ikke, man kunde drage Sammenligning med Barakkerne, hvis Opførelse jo var en fuldstændig Nødsforanstaltning. Dersom den foreslaaede Nedsættelse blev vedtaget, blev man sikkert nødt til at fortsætte med at bygge Beboelsesbygninger, og Spørgsmaalet var da, om man vilde tage Konsekvensen deraf. Hr. Moustén havde talt om at fordele Udgiften paa alle andre, men det var jo netop det, man ikke gjorde, fordi en ikke ringe Del i Virkeligheden var skattefri.

Simonsen fandt det lovligt stramt af Hr. P. Petersen at paastaa, at Barakkerne forrentede sig med 10 %. Det var forleden bleven oplyst, at Lejen fra Barakkerne var godt 1600 Kr. om

Maaneden, altsaa godt 19000 Kr. aarlig, men hvorledes det kunde blive 10 % af 260000 Kr., og denne Sum havde Barakkerne jo kostet, var ikke let at se. Det havde vist endog været Hr. P. Petersen selv, der havde udtalt, at Kommunen gav 6000 Kr. aarlig i Tilskud til Barakkerne.

Mindretallets Forslag, hvorefter Lejen nedsattes med 20 % i Forhold til Flertallets Forslag, vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 18. oktober 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Skrivelse af 11. Oktober 1917 fra Finansministeriet angaaende Laan i Henhold til Lov Nr. 179 af 31. Marts 1917 i Kommunens 8 Beboelseshuse i Steinmannsgade saalydende:

"Aarhus Byraad har i Skrivelse af 12. Juli d. A. andraget om Laan i Henhold til Lov Nr. 179 af 31. Marts d. A. til Opførelse af 8 Beboelseshuse hvert indeholdende 6 Lejligheder, hvilket Byggeforetagende er opgivet at ville koste ialt 340000 Kr. eller efter den senere Meddelelse fra Borgmesteren 347612 Kr.

Saaledes foranlediget skal man ved Tilbagesendelsen af de medfulgte Bilag meddele, at Finansministeriet er villigt til i Henhold til Lov Nr. 179 af 31. Marts d. A. og paa de i samme og den sig dertil sluttende Bekendtgørelse af 17. April d. A., hvoraf et Aftryk vedlægges, fastsatte Betingelser at tilstaa Aarhus Kommune i fornævnte Øjemed et Laan med oprykkende 2den Prioritets Panteret næstefter et 1. Prioritetslaan af offentlige Midler i de paagældende Bygninger med Grunde, dog at Laanets Størrelse ikke maa udgøre mere end 4/10 af Pantets Ejendomsskyldværdi og i Forbindelse med 1. Prioritetslaanet ikke mere end 9/10 af nævnte Værdi, jfr. fornævnte Lovs § 2, samt ikke overstige 139000 Kr.

I Forbindelse hermed skal man derhos efter Indenrigsministeriets Anmodning meddele, at bemeldte Ministerium samtykker i Laanets Optagelse under Forudsætning af, at Beslutning herom tages af Byraadet i Henhold til Reglerne i § 35 i Lov Nr. 85 af 15. Maj 1903.

Man forventer herefter at modtage Meddelelse om, hvor vidt Kommunen modtager Laanet paa de nævnte Vilkaar."

Formanden henstillede, at man tog imod Laanet paa de stillede Vilkaar.

Møller spurgte, om Laanene i de forskellige Ejendomme skulde tilbagebetales til Staten ved Ejendommenes eventuelle Salg, eller om de kunde følge med Ejendommene.

Formanden gik ud fra, at Laanene blev staaende i Ejendommene ved eventuelt Salg. Iøvrigt kunde man jo tage Forbehold i saa Henseende.

Det vedtoges at modtage det ommeldte Laan til Beløb 139000 Kr. paa de i Skrivelsen nævnte Vilkaar. Sagen overgik til 2. Behandling.

Uddrag fra byrådsmødet den 25. oktober 1917 - side 7

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Forslag fra Hr. Jakob Jensen om Fortsættelse af det kommunale Boligbyggeri.

-Fortsat Behandling af Punkt 9 paa det aabne Møde.

Møller henstillede at lade Sagen hvile foreløbig, f Eks. 14 Dage eller en Maaned, da der var flere private, som havde henvendt sig til Udvalget og spekulerede paa at bygge.

Brøndum indrømmede, at der havde været enkelte andre hos Udvalget, men man nærede ikke store Forhaabninger til nogen af dem. Taleren ansaa det derfor vedblivende for det rigtigste at undersøge, hvorvidt man kunde faa de nødvendige Materialier, saa kunde man jo endda se Tiden an, før man gik i Gang med at bygge.

Simonsen vilde overfor Møller hævde, at hvis man ventede 14 Dage eller 1 Maaned, saa var den Tid spildt, hvis det alligevel blev nødvendigt at bygge, og saa kunde der intet blive færdigt til Foraaret. Derfor burde man snarest undersøge, om der kunde skaffes Materialier.

Møller var sikker paa, at det vilde skade de private, hvis Kommunen nu søgte Tilbud. Bolignøden var ikke saa forfærdelig stor, og nogle af de kommunale Lejligheder var ikke lejet ud endnu. Det var sikkert umuligt at faa noget færdigt til April Flyttedag.

P. Petersen oplyste hertil, at man var ved helt at rømme to Skoler.

Formanden var klar over, at der desværre vilde blive en slem Bolignød til April Flyttedag;

men da Bygningerne sikkert ikke kunde blive færdige til den Tid alligevel, kunde man jo nok udsætte Sagen lidt.

Brøndum syntes ikke, det kunde skade at sikre sig. Det kunde næppe genere det private Byggeselskab, da disse Mestre vist laa inde med det meste af det Materiale, de skulde bruge. Kom Kommunen ikke til at bygge, kunde man jo afstaa Materialet til private Bygherrer.

Brøndums Forslag vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 25. oktober 1917 - side 11

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Forslag fra Hr Jakob Jensen om Fortsættelse af det kommunale Boligbyggeri.

Møller bemærkede, at dette Forslag korresponderede stærkt med Punkt 2 paa det lukkede Mødes Dagsorden, hvorfor han gerne vilde tale lidt om dette samtidig.

Formanden fandt dette rigtigt, men denne Sag kunde ikke behandles helt for aabne Døre, dog var der intet i Vejen for at omtale noget af Sagen her.

Møller udtalte, at Udvalget ikke havde kunnet blive enige om en samlet Indstilling, Bech og Taleren var betænkelig ved at gaa videre med Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger, idet Sporene skræmte. Paa de 48 Lejligheder, som Byraadet havde til Disposition, skulde der ofres 4700 Kr. aarlig eller 69000 Kr. een Gang for alle. Tilmed var det i Øjeblikket umuligt at skaffe Cement. Hvis den anden Sag, om det private Byggeri, blev vedtaget, vilde det muligvis skade de private,, naar Kommunen søgts at skaffe Tilbud paa Bygningsmaterialier uden i Virkeligheden at benytte sig deraf. Dertil kom, at det vilde blive en meget betydelig Udgift, hvis Kommunen skulde bygge de 10 Beboelseshuse, og tillige var Bolignøden nærmest i Aftagende; den var ved Oktober Flyttedag lidt mindre end i Foraaret. Udvalget havde gjort sig megen Ulejlighed for at blive enige, og Taleren troede ikke, der var nogen stor Divergens, idet Medlemmerne var nogenlunde enige om Maalene og kun lidt uenige om Midlerne. Bech og Taleren havde ment, at Sagen burde henlægges indtil videre, hvorimod Brøndum foreslog, at Kommunen skulde søge Tilbud paa Bygningsmaterialier. Jakob Jensen havde været fraværende ved sidste Møde. Taleren

vilde altsaa henstille foreløbig at henlægge Sagen og saa se at blive enige om det Tilbud, der forelaa fra private.

Medlemmerne vilde ogsaa se, at Stadsingeniøren havde opført Udgiften til de 7 Ejendomme Syd for Steinmannsgade til et noget større Beløb end Udvalget, og det var jo kun naturligt, da Bygningsmaterialerne steg i Pris Dag for Dag. Hvad den anden Sag, det private Byggeri, angik, havde Udvalget haft flere Møder herom og var naaet til Enighed. Det drejede sig om 10 Ejendomme med 100 Lejligheder, som en Byggeforening ved Navn "Aarhus" vilde opføre i Bissensgade. De 5 Ejendomme skulde være færdige til 15. Juli og de andre 5 til Oktober Flyttedag. De 4 Haandværksmestre, som var solidariske Kautiønstere, laa nemlig inde med en Del Materialier, som blev stillet til Raadighed. Ejendommenes Værdi var ansat til ca. 60000 Kr. pr. Stk., heraf var beregnet Kreditforeningslaan 29000 Kr. til 4½ %, Kursen kunde antagelig regnes til 92, det blev altsaa et Tab paa 2300 Kr. pr. Ejendom eller efter Stadsingeniørens Beregning 2700 Kr.; hver af Lejlighederne vilde altsaa koste Kommunen 27 Kr. aarlig, medens de 48 kommunale Lejligheder kostede ca. 100 Kr. aarlig eller 69000 Kr. en Gang for alle. Denne Sammenligning viste, at det ikke for Øjeblikket vilde være klogt af Kommunen at bygge; men ved at acceptere dette Tilbud vilde Kommunen spare mange Penge, som dog var værd at regne med. 2. Prioritet var tænkt paa 25000 Kr., helst Statslaan. Byggeforeningen tilfredsstillede muligvis ikke de Fordringer, som Staten stillede for at yde et saadant Laan, men der var næppe noget i Vejen for, at Kommunen kunde opnaa Statslaan. Udvalget havde dog sikret sig, idet Kommunen, hvis den maatte overtage 2. Prioritet, skulde have 5½ % i Rente og Afdrag. Desuden havde Kommunen Garanti for Opførelsen af Ejendommene, de 10 Mænd var vist hæderlige og dygtige Mænd, og tilmed garanterede de 4 Haandværksmestre og havde sat 3500 i hver Ejendom som 3. Prioritet, saa Risikoen for Kommunen maatte siges at være minimal. Endelig havde Kommunen sikret sig imod, at Huslejen blev sat alt for højt, idet der var fastsat en bestemt Lejeindtægt for hver Lejlighed i de første 2 Aar; disse kunde dog forandres, men saaledes, at Lejeindtægten for hele Ejendommen ikke blev overskredet. Kommunen fik intet Ansvar for eventuelle ledige Lejligheder. Taleren vilde altsaa foreslaa, at man godkendte denne Overenskomst, som Udvalget enstemmig havde anbefalet, og at man saa henlagde Forslaget om Opførelse af 10 kommunale Ejendomme indtil videre.

Brøndum vilde støtte de private Bestræbelser for at bygge, naar det kunde blive til nogenlunde rimelig Pris, og det var sikkert Tilfældet her. Det var maaske rigtigt nok, at

private kunde bygge billigere end Kommunen, og det var her af særlig Vigtighed, at de paagældende laa med Bygningsmaterialier til de 5 af Ejendommene. De andre 5 stod imidlertid i det uvisse, og derfor havde Taleren ment det rigtigst i alle Tilfælde at søge at fremskaffe Tilbud paa Bygningsmaterialier til Kommunen, navnlig Cement og Sten, og det kunde man godt gøre samtidig med, at man vedtog dette Forslag. Disse Materialier kunde jo baandlægges, indtil man saa, om det private Byggeri var tilstrækkeligt, eventuelt bruges til at fuldføre det andet Byggeprojekt. Det var kedeligt, at Cementnævnet havde indtaget en saadan Stilling. Taleren vilde i Forbindelse hermed nævne, at nogle Entreprenører havde henvendt sig til ham og gjort gældende, at et Firma, der var stærkt interesseret i at faa Bolværksarbejdet ved Havnen, havde udtalt, at nævnte Firma laa inde med tilstrækkeligt Cement og derfor var det eneste, der overhovedet kunde paatage sig dette Arbejde. Hvis dette var Tilfældet, at der skulde være oplagret store Mængder Cement til Havneanlæg, vilde det være rimeligt, om denne Cement ad en eller anden Vej blev stillet til Disposition til Bygninger, da Opførelsen af saadanne i Øjeblikket var vigtigere end Havneanlæg. Taleren vilde derfor anbefale, at Byggeudvalget bemyndigedes til at søge Tilbud paa Materialier, saa der ikke blev noget Afbræk i Byggeriet enten paa den ene eller den anden Maade.

Simonsen gjorde opmærksom paa, at det Forslag, som forelaa, ikke var fra nogen Enkeltmand, men fra et Udvalg, og for saa vidt en enstemmig Indstilling, som ingen havde stemt imod. To af Udvalgets Medlemmer havde ganske vist af principielle Grunde ikke kunnet stemme derfor, men de havde heller ikke turdet stemme imod. Hvis det andet Forslag, som Møller havde omtalt, kunde overflødiggøre andet Byggeri, var Sagen ikke saa vanskelig, thi Forslaget kunde siges at være antageligt, hvis blot der var tilstrækkelig Garanti for, at det kunde gennemføres. Taleren syntes ikke, at de Begunstigelser, der krævedes af Kommunen, var overvældende store, og det kunde næppe heller faa farlige Konsekvenser for Kommunen, saa i den Henseende var der næppe nogen Betænkelighed ved at gaa med dertil. Men Forslaget kunde sikkert ikke overflødiggøre det kommunale Byggeri, for man var langt fra ude over Bolignøden. Selv om man ikke regnede Barakkerne, der sikkert ikke blev aflastede, saa længe de kunde staa, var der ca. 150 Familier indkvarterede i Statsbanernes Huse og i Skolerne. Det var meget generende for Skolerne at have Gymnastiksalene optaget, og Statsbanernes Huse skulde vist rømmes i Løbet af et halvt Aars Tid. Naar baade Kommunen og det private Konsortium byggede 100 Lejligheder, var der Haab om, at man til April Flyttedag eller i Forsommeren kunde skaffe dem Tag over Hovedet, som var i Byen nu, men ikke den eventuelle Tilvækst, saa selv om

man gik ind paa dette Projekt, var der Grund nok for Kommunen til at fortsætte ogsaa. Derimod var der mere Realitet i de Betragtninger, der anstilledes over, hvorvidt man overhovedet for Øjeblikket kunde bygge, da der muligvis ikke kunde fremskaffes Materialier. Dette var beklageligt, men der kunde jo gøres et Forsøg, og det var maaske heller ikke absolut nødvendigt at have Cement for at bygge Beboelseshuse; der var i hvert Fald bygget solide Bygninger, længe før man kendte Cement. Taleren vilde anbefale Brøndums Forslag om at undersøge, hvorvidt der kunde skaffes Bygningsmaterialier; selv om der ikke kunde skaffes tilstrækkeligt, saa dog maaske nok til, at man kunde bygge de 6 Ejendomme i Steinmannsgade; de 4 større Ejendomme i Vejlegade maatte saa udsættes. Men Taleren vilde advare imod at lægge Hænderne i Skødet og mene, at alt nu var godt; det vilde være kortsynet, og det kunde let bevirke en slem Situation til Foraaret.

Bech erkendte Rigtigheden af, at der ikke var stor Divergens indenfor Udvalget, idet alle var enige om at burde tilraade at støtte det private Byggeri. Det vilde være uhyre vanskeligt at skaffe Materialier til begge Foretagender, men selv om man vedtog at indhente Tilbud, burde man ogsaa støtte de private i deres Andragende om at skaffe sig disse Materialier.

Møller meddelte, at der forelaa et Brev til Cementnævnet fra de 4 Haandværksmestre om Køb af 1000 Sække Cement, og at de bad Byraadet anbefale dette. Hvis Aarhus Kommune ogsaa vilde købe, vilde dette ødelægge det hele, da man ikke kunde faa til alle Sider, og det kunde jo ikke nytte, at Byraadet lagde sig i Selen for at faa noget af den Cement, de andre skulde bruge. Tillige opstillede man jo ogsaa derved en Konkurrence til de private, og det syntes Taleren ikke var rigtigt; det var de almindelige Haandværkere, Kommunen ellers slog sin Lid til, og de maatte betale Skatter og Afgifter. Maaske dette Foretagende kunde foranledige flere til at bygge, men det blev vanskeligere, hvis Kommunen vedblev dermed og maaske tog Materialierne fra de private. Taleren syntes ikke, der skete noget ved at lægge Sagen til Side, indtil man saa, om flere private vilde bygge, og det var næppe klogt for Kommunen at blive Grundejer i stor Stil, hellere se at faa de Ejendomme solgt, som man havde, da de ikke var noget godt Aktiv. Hvis der ingen private kom i Løbet af kort Tid, kunde Sagen jo altid tages op.

Mikael Johansen beklagede, at begge Sager ikke var for aabne Døre, da de havde saa meget fælles, at de burde forhandles sammen. Taleren havde stemt imod sidste Gang og gjorde det saa meget mere nu, da Lejlighederne skulde udlejes 25 % billigere, end de havde kostet Kommunen. Det var et Tab af ca. 100 Kr. pr. Lejlighed, og det var tydelige Tal.

Man havde fundet det kedeligt, at ingen private vilde bygge, og. da de nu endelig meldte sig, paaførte man dem Konkurrence.

Taleren fandt det naturligt, at begge Forslag gik tilbage til Udvalget og saa kom igen som eet Forslag.

Brammer syntes ikke, Kommunen havde haft særlig Held med at bygge Huse, idet de var blevet altfor dyre. En af Grundene hertil var den Behandling, man havde faaet af Malermestrenes Organisation, idet Malerarbejdet havde bidraget meget til at fordyre Bygningerne. Det vilde vist være heldigst at udsætte Afgørelsen af dette Spørgsmaal, til det andet Spørgsmaal var afgjort. Taleren mente ligesom Møller, at det var uheldigt, at Kommunen optraadte som Køber til Bygningsmaterialier, naar det andet Projekt skulde gennemføres. Det var sikkert bedst at vente lidt og se, om der ikke kom flere Tilbud fra private; det vilde vist være fordelagtigere for Kommunen. Taleren vilde derfor bede Brøndum tage sit Forslag tilbage, eller at Afgørelsen kunde udsættes til senere.

Christensen indrømmede, at det havde været dyrt for Kommunen at bygge, men det havde ogsaa været under meget vanskelige Forhold, og saa længe Kommunen var afhængig af private Entreprenører, kom den til at betale mere end andre, fordi disse var interesserede i at gøre Kommunens Byggeri dyrt for derved at bevise, at private kan bygge billigere.

Taleren kunde tiltræde Brøndums Forslag om Forsøg paa at fremskaffe Materialier, men mente iøvrigt, at det var bedst at diskutere ogsaa dette Forslag færdigt for lukkede Døre, da flere Ting ikke godt kunde omtales offentlig. Taleren hævdede, at hans Parti ikke just ønskede, at Kommunen skulde bygge, men de ønskede at skaffe Folk Tag over Hovedet, . og Kommunen havde ikke Lov at ligge stille, fordi private stillede i Udsigt at bygge 100 Lejligheder.

Paa den anden Side vilde man ordne Forholdet saaledes, at man ikke kom til at skade den anden Sag under de nuværende vanskelige Forhold.

Møller vilde fraraade, at Udvalget fik Forslagene tilbage igen; det vilde være urigtigt overfor de private, for det var ikke under den Forudsætning, at de var gaaet ind paa Overenskomsten. Garantien af de 4 Mestre var meget vidtgaaende, og man maatte ikke forlange, at Sagen skulde udsættes. Taleren havde intet imod, at Afstemningen fandt Sted for lukkede Døre, hvis man mente, det var heldigere; men han vilde endnu en Gang henstille, at man lod Sagen hvile foreløbig, for optraadte man samtidig fra Kommunens

Side med Køb af Materialier, skadede man de Folk, som skulde bygge.

Brøndum udtalte, at der under en saadan ekstraordinær Situation blev gjort en hel Del af private for at fordyre Kommunens Arbejde, og hvis f. Eks. Malernes Pris var omtrent det dobbelte af, hvad der samtidig blev taget hos private for det tilsvarende Arbejde, var det ikke underligt, at Bygningerne blev dyre. Taleren var i det hele taget ikke begejstret for kommunalt Byggeri og saa langt hellere, det var Enkeltmandsboliger, hvilket ogsaa var blevet stærkt anbefalet paa Boligkongressen. Men her var Forholdet det, at man skulde have flest mulig Lejligheder til billigste Pris, og derfor maatte det være Ejendomme med mange Lejligheder. Taleren mente, at hans Forslag tog fornødent Hensyn baade til de private og til Kommunens Byggeri; først det private og senere det kommunale Byggeri, hvis det ikke var forsvarligt at nøjes med det private alene. Der blev intet foregrebet ved, at Kommunen søgte at skaffe sig Materialier.

P. Petersen kunde ikke stemme for, at Kommunen selv skulde bygge; efter den sidste Vedtagelse med Hensyn til Huslejen. Naar denne var sat 20 % under Forrentningssummen, var Ejendommene faktisk skrevet 20 % ned. Det foreliggende Forslag var kalkuleret til 447000 Kr., saa maatte man regne med 500000 Kr., og 20 % Tab vilde altsaa blive 100000 Kr. paa 60 Lejligheder eller omtrent 1700 Kr. pr. Lejlighed. Skønt Taleren ikke holdt af Barakkerne, havde de dog ikke kostet 1600 Kr. pr. Stk., altsaa ikke saa meget som det forud beregnede Tab paa hver Lejlighed i disse Ejendomme, og selv om man efter Krigen regnede Barakkerne for ingenting, var de alligevel ved Salg et Aktiv. Naar Taleren skulde vælge mellem de to Onder, valgte han Barakkerne. Møller burde ikke bedrøve Brøndum med at stille i Udsigt, at de 8 Ejendomme skulde sælges; den Slags Aktiver skulde han have Lov at beholde.

Mousten syntes, at Samfundet var i en be-'synderlig Situation; der var intet at bestille og intet at bo i; men Kommunen kunde havde sparet mange Tusinde Kroner, hvis den ikke havde ventet saa længe paa de private. Naar Malermestrene havde skruet Priserne op, var det til Dels Kommunens egen Skyld.

Formanden antog, at Mikael Johansen ved at se rigtig efter vilde indrømme, at Sagen egnede sig bedst til Behandling for lukkede Døre. Derimod havde Taleren intet imod at udsætte dette Forslag til Behandling for lukkede Døre.

Forslaget udsattes til Behandling for lukkede Døre.

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af Beboelsesbygninger om, at Udvalget . bemyndiges til at indhente Oplysninger angaaende Byggematerialier gennem Arkitekterne Puck og Høegh-Hansen.

Formanden forelagde Indstillingen med Bemærkning om, at Hr. Salling ikke havde kunnet tiltræde denne.

Mikael Johansen oplyste, at han paa Grund af Sygdom havde været forhindret i at give Møde i det paagældende Udvalgsmøde.

Simonsen udtalte, at Udvalgets Flertal ansaa det for heldigst at engagere de to Arkitekter til at undersøge, hvilke Materialier der var fornødne, og hvorvidt de kunde skaffes. Bolignøden vilde sikkert blive endnu mere trueude til Foraaret end hidtil, saaledes at det blev nødvendigt at bygge, og skulde Bygningsinspektøren udføre de paagældende Undersøgelser, vilde det antagelig blive dyrere, end hvis man lod de to Arkitekter gøre det, idet disse, som jo laa inde med Tegninger og Planer, let vilde kunne fremskaffe de fornødne Oplysninger.

Salling havde ikke kunnet tiltræde Indstillingen, fordi det med dennes Vedtagelse i Virkeligheden vilde blive bestemt, at Kommunen selv skulde bygge, hvad han ingen Nødvendighed saa for, da et Privatkonsortium var villig til at opføre Bygninger med 100 Lejligheder. Iøvrigt var Bolignøden ikke saa stor mere, og den Arbejdsløshed, der kunde forudses at blive efter Nytaar, vilde muligvis bevirke, at en Del arbejdsløse søgte Beskæftigelse andet Steds, navnlig paa Landet.

Formanden anmodede Medlemmerne om at holde sig til Sagen.

Simonsen oplyste, at Hr. Salling i Udvalget havde taget samme Standpunkt, som han sammen med Hr. Mikael Johansen tog, da der var Tale om at bygge de første Huse, nemlig at undlade at stemme. Nu vilde Hr. Salling derimod modarbejde Opførelsen af ny Bygninger. . Der var absolut ingen Grund til at tro, at Arbejdsløsheden skulde bevirke Udflytning til Landet, thi der vilde Arbejdsløsheden efter alt at dømme blive forholdsvis

større end i Byerne. Derimod kunde der sikkert regnes med en saadan Tilflytning til Kommunen, at de 100 Lejligheder, som vilde blive til Raadighed ved privat Byggeri, slet ikke vilde afhjælpe Bolignøden.

Møller mente, at man, forinden man tænkte paa at antage Arkitekt, selv kunde undersøge, om der kunde skaffes Cement. Taleren troede, der var Planer fremme om Opførelse af endnu flere Huse ad privat Vej. Det var en Fordyrelse at antage Arkitekt, saa Taleren vilde henstille, at man først undersøgte, om der kunde faas Cement.

Formanden oplyste, at der forelaa en Forespørgsel fra Udvalget til Cementnævnet, om der kunde faas Cement. Maaske kunde man udsætte Sagen, til man fik Svar paa denne Forespørgsel.

Simonsen fandt den af Hr. Møller anbefalede Fremgangsmaade for vel egnet til at forhale den Undersøgelse, som Byraadet havde paalagt Udvalget at foretage. Der var intet til Hinder for at fortøge Undersøgelsen og indhente Tilbud paa Materialier, medens Cementnævnet overvejede Sagen. Foreivrigt kunde man jo meget Vel bygge uden Cement.

Møbler vilde meget fraraade at bygge uden Cement. Han foreslog at udsætte Sagen, til Cementnævnet havde svaret.

Bech havde forandret Standpunkt til det kommunale Byggeri, den Gang den socialdemokratiske Gruppe besluttede at sætte Lejeafgifterne ned.

Brøndum kundé godt tænke sig, at Bygningsinspektøren kunde udregne, hvilke Materialier der skulde bruges, og troede ikke, der vilde være nogen Risiko forbundet med at anskaffe disse Materialier. Blev Undersøgelsen overdraget til de to Arkitekter, skulde disse vel sagtens udarbejde fuldstændige Planer, og det var der næppe Anledning til i Øjeblikket.

Salling, havde netop i Udvalget foreslaaet det Hr. Brøndum fandt rigtigt, nemlig at lade Bygningsinspektøren undersøge, om Materialerne kunde faas.

Simonsen fandtj at Hr. Brøndums Udtalelser tydede paa, at han ikke var helt klar over, at Arkitekterne allerede havde udarbejdet Tegningerne for det paabegyndte Bebyggelse. Det vilde altsaa være let for dem at foretage" Undersøgelsen, medens det for Bygningsinspektøren ville blive et meget stort Arbejde. Bygningsinspektøren ansaa det ogsaa selv for uheldigt, om han skulde foretage Undersøgelsen.

Christensen kunde ikke indse, at der var noget forgjort ved at antage de to Arkitekter, hvis

man da som Taleren mente, at Kommunen selv kom til at bygge, hvis Materialierne kunde skaffes.

Brøndum havde fremsat sine Udtalelser, netop fordi han vidste, at der forelaa færdige Tegninger, idet enhver bygningskyndig jo af dem kunde udregne, hvad der skulde bruges. Skulde det vise sig, at der ved privat Initiativ blev bygget et tilstrækkeligt Antal Boliger, vilde Spørgsmaalet om kommunalt Byggeri bortfalde, og der kunde saa blive Tale om Honorar til de to Arkitekter, hvis man lod dem foretage Undersøgelsen. Skulde der ikke ydes Honorar til Arkitekterne for Undersøgelsen, kunde Taleren stemme for Indstillingen.

Møller gentog sit Forslag om at afvente Cementnævnets Svar.

Mikael Johansen vilde, efter at man havde vedtaget at udleje Lejlighederne 25 % billigere, end de kostede Kommunen, fremtidig stemme imod Opførelsen af kommunale Bygninger, ligesom han i det hele taget af Hensyn til den Pengekrise, der utvivlsomt nærmede sig, vilde stemme imod enhver Foranstaltning, det var muligt at udsætte.

Flertallets Indstilling vedtoges.

13. Byraadet bemyndigede Formanden til at underskrive den Obligation paa 2 Millioner Kroner, der skal udstedes for det tidligere vedtagne Laan, som er tilstaaet Kommunen af "Bikuben" i København for nævnte Beløb.

14. Det vedtoges at bemyndige Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse til i Anledning af Bedømmelsen af Projekterne til Ordning af Pladsen omkring Domkirken at supplere sig med 1 eller 2 Medlemmer efter Forslag af dem, der har bidraget til Bispetorvets Ryddeliggørelse.

Uddrag fra byrådsmødet den 1. november 1917 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Skrivelse af 11. Oktober 1917 fra Finansministeriet angaaende Laan i Henhold til Lov Nr. 179 af 31. Marts 1917 i Kommunens 8 Beboelseshuse i Steinmannsgade (Se Side 225). - 2 Behandling.

Det vedtoges at acceptere Laanet paa de i Skrivelsen ommeldte Vilkaar.

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger fore laa følgende Indstilling:

"Da der efter indhentede Oplysninger ikke er Grund til at befrygte, at der skulde vise sig Vanskeligheder med Hensyn til Fremskaffelse af Sten, Kalk, Tømmer og andre Bygningsmaterialier, og da Cementnævnet i vedlagte Skrivelse af 3. ds. stiller i Udsigt, at der vil blive givet Udleveringstilladelse for 500 Sække Cement, saafremt Byraadets Beslutning om at paabegynde Opførelsen af de tidligere omtalte 6 Bygninger i Steinmannsgadekarreen og 4 Bygninger ved Vejlegade snart tages, indstiller Udvalget, der er af den Anskuelse, at Kommunen til Imødegaaelse af Bolignøden bør fortsætte med Byggenet, at man i hvert Fald beslutter at opføre de forannævnte 6 Ejendomme, idet man under Hensyn til det af Cementnævnet tagne Forbehold angaaende yderligere Udlevering af Cement ganske skal henstille til Byraadets Afgørelse, hvorvidt man ogsaa bør gaa i Gang med Opførelsen af de 4 Ejendomme i Vejlegade, hvad Udvalget under de foreliggende Omstændigheder er noget betænkelig ved at anbefale.

Jakob Jensen og Mikael Johansen var ikke til Stede i Udvalgsrådet, hvor Beslutningen toges, og Salling kunde ikke tiltræde Indstillingen".

Simonsen forelagde Indstillingen. Han beklagede, at man paa Grund af Cementmangel ikke turde tage fat paa de 4 Ejendomme i Vejlegade ogsaa, da der sikkert til Foraaret vilde blive stor Bolignød, saa det blev nødvendigt at bygge ny Barakker. Udvalgets Flertal havde stemt for Indstillingen, medens Mindretallet som sædvanligt havde stemt nej eller svaret: Stemmer ikke. Taleren vilde dog gøre opmærksom paa, at man under Hensyn til den store Arbejdsløshed, særlig i Byggefagene, burde sætte saa meget Byggearbejde i Gang som muligt, thi derved sparede man de store Udgifter til Arbejdsløshedsunderstøttelse, hvorved Byggeomkostningerne faktisk blev nedsat. Fra konservativ Side havde man været meget virksom for at faa ryddet Bispetorvet og derved forhindret et Byggeforetagende, der kunde have beskæftiget flere Hundrede Mennesker i 2-3 Aar. Dengang underskrev man en Veksel, som nu burde indfries ved at sætte Arbejder i Gang andetsteds, og den

Forpligtelse kunde de konservative ikke skyde fra sig. Taleren vilde derfor anbefale Indstillingen.

Salling var som Haandværker meget interesseret i at faa Byggearbejder i Gang, men naar han havde modsat sig det kommunale Byggeri, var Grunden den, at der nu var et privat Konsortium i Gang med at bygge, og at der underhandlede med flere. Taleren hævdede, at de samme Huse kunde opføres billigere for Kommunen, hvis den gav Tilskud til de private, som byggede, end hvis Kommunen selv blev Bygherre. Kommunen skulde være Foregangsmand, bygge efter alle Kunstens Regler og have en Arkitekt til at lede Arbejdet, hvorved det blev umaadelig fordyret; en privat Bygmester ledede det selv og kom altid noget billigere om ved dé forskellige Regler.

Møller vilde til Simonsens Bemærkning om Bispetorvet sige, at det var en fuldstændig enstemmig Indstilling fra Udvalget og en enstemmig Vedtagelse i Byraadet, saa det var urigtigt at sige, at de konservative var særlig ivrige derfor; de havde ikke mere Ansvar end Socialdemokraterne. Taleren fandt Forslaget meget lidt underbygget, der forelaa kun faa Oplysninger med Hensyn til Materialier, der var intet Overslag over Bekostningen, og der var ikke Tale om noget bestemt Beløb. Stadsingeniøren havde udregnet, at det vilde koste noget mere end sidste Gang, og det var sikkert rigtigt; man kunde næppe regne mindre end 50000 Kr. pr. Bygning med 6 Lejligheder. Naar Simonsen sagde, at det gjaldt om at skaffe Arbejde", saa var Taleren enig med ham deri, men der vilde blive det samme Arbejde, naar det var private, der byggede, og der var for Øjeblikket Forhandlinger i Gang med private som sikkert vilde føre til et Resultat. Endelig, pegede Taleren paa Kommunens finansielle Stilling. Der var kun 200000 Kr. tilbage af et Laån paa 6 Millioner, og yderligere var der bevilget et Beløb paa 250000 Kr. til Afgravningsarbejder, saa der faktisk intet var tilbage af Beholdningen. Naar Simonsen havde sagt, at Forslaget var stillet af Udvalgets Flertal, Vilde Taleren gøre opmærksom paa, at der kun havde været 3 af de 5 Medlemmer til Stede, og af dissé havde 2 stemt for Indstillingen, saa det var ikkfe noget virkeligt Flertal. At bygge Barakker var en daarlig Maade at skaffe Husly paa, men det var lige saa godt som at bygge Huse til en saadan . Pris. Taleren Henstillede derfor, at Sagen gik tilfugt til Udvalget for at man kunde faa en Kalkulation over Bekostningen, og særlig fordi der paa næste Møde forhaabentlig kunde fremlægges Forslag fra private om at bygge 50- 100 Lejligheder.

Simonsen var klar over, at Møller vilde modarbejde Indstillingen, for det havde hele Tiden

været Møllers og hans Partis Stilling at forhale Sagen for at trække Tiden ud. Taleren vilde fraraåde, at Sagen gik tilbage til Udvalget Der var fra Udvalgets føtste Indstilling Overslag over Bekostningen, og det vilde vist nogenlunde holde Stik endnu. Indstillingen var en Flertalsindstilling af de Udvalgsmedlemmer, som var til Stede. Taleren havde ikke rettet Bebrejdelse mod nogen for deres Stilling til Bispetorvet, men kun, fordi de ikke vilde gaa med til at skaffe andet Arbejde i Stedet for dette. Det var ikke noget nyt, at det var dyrt for Kommunen at bygge, for den byggede jo netop, fordi det var for dyrt for private, og selv om der kunde skaffes 50 Lejligheder til Veje fra privat Side, vilde det ikke være tilstrækkeligt. Efter hvad der blev oplyst i Byrådet for 14 Dagé siden, havde jo Haandværksmestrene selv bidraget til at fordyre Bygningerne, særlig Malerne. Men man havde Lov at regne det Beløb fra Udgifterne, som ellers skulde udbetales som Arbejdsløshedshjælp til dem, der fik Arbejde derude. Taleren anbefalede altsaa Vedtagelse af Forslaget.

Brammer mente ikke, at man kunde faa nogle Huse færdige til Foraaret, saa til den Tid kunde Bolignøden ikke afhjælpes. Taleren henstillede, om Bolignøden ikke noget kunde afhjælpes ved at have Indseende med Tilflytningen til Byen. De, som flyttede til Byen, var tidt Folk uden Arbejde, og som nød offentlig Understøttelse, og det var uheldigt, hvis de ret rigelige Dyrtdisforanstaltninger lokkede saadanne Folk til Byen. Taleren var betænkelig ved Forslaget om de nye kommunale Bygninger. De andre Huse havde kostet usædvanlig meget, og det vilde sikkert blive endnu dyrere denne Gang. Sidste Gang havde han stemt for at bygge disse Huse paa Grund af det stærke Pres af Bolignøden, og hvis Forholdet var saadan nu, at ingen private kunde bygge, vilde han ikke absolut stemme imod Forslaget, men i hvert Fald forlange, at Bygningerne skulde forrente sig med 6 pCt. Kunde Folk saa ikke betale denne Husleje, maatte de henvises til Hjælpekassen i Stedet for, at man nedskrev Ejendommene med 20 pCt. Skulde der bygges, kunde der maaske ændres noget ved Konditionerne, saa Arbejdet derved kunde blive noget billigere Simonsen havde oplyst, at der var Mangel paa Malervarer, og da netop Malerarbejdet sidste Gang havde været usædvanlig dyrt, vilde det af den Grund sikkert blive endnu dyrere denne Gang. Taleren oplyste, at i Anledning af hans Udtalelser om Malerarbejdet havde Repræsentanter fra Malermestrenes Organisation beklaget sig til ham derover og søgt at paavise Grunden til, at det havde været meget dyrere end i private Huse. De havde blandt andet anført, at der skulde være haandmalede Friser paa Trappegangene, at alt Træværk skulde males en Gang mere end ellers, at Tremmelaagerne

i Kælderne skulde males o. s. v. Hvis dette var Tilfældet, kunde man vist henstille til

Arkitekten at slaa lidt af paa Fordringerne i disse Tider.

Møller kendte ogsaa udmærket Simonsens Taktik. Han havde ikke set noget Overslag over Bygningerne, og der var ikke noget paa Indstillingen. Med Hensyn til Udgifterne kunde der kun være Tale om Laan. Taleren vilde imidlertid paa 5 Medlemmers Vegne anmode om at faa Sagen udsat i Henhold til Forretningsordenen.

Sagen udsattes i Henhold til Forretningsordenen.

Uddrag fra byrådsmødet den 22. november 1917 - side 12

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om Opførelse af 6 Ejendomme i Steinmannsgadekarréen, saalydende:

"Da der efter indhentede Oplysninger ikke er Grund til at befrygte, at der skulde vise sig Vanskeligheder med Hensyn til Fremskaffelse af Sten, Kalk, Tømmer og andre Bygningsmaterialier, og da Cementnævnet i vedlagte Skrivelse af 3. ds. stiller i Udsigt, at der vil blive givet Udleveringstilladelse for 500 Sække Cement, saafremt Byraadets Beslutning om at paabegynde Opførelsen af de tidligere omtalte 6 Bygninger i Steinmannsgadekarréen og 4 Bygninger i Vejlegade snart tages, indstiller Udvalget, der er af den Anskuelse, at Kommunen til Imødegaaelse af Bolignøden bør fortsætte med Byggeriet, at man i hvert Fald beslutter at opføre de forannævnte 6 Ejendomme, idet man under Hensyn til det af Cementnævnet tagne Forbehold angaaende yderligere Udlevering af Cement ganske skal henstille til Byraadets Afgørelse, hvorvidt man ogsaa tør gaa i Gang med Opførelsen af de 4 Ejendomme i Vejlegade, hvad Udvalget under de foreliggende Omstændigheder er noget betænkelig ved at anbefale. Jakob Jensen og Mikael Johansen var ikke tilstede i Udvalgsmødet, hvor Beslutningen toges, og Salling kunde ikke tiltræde Indstillingen".

Simonsen forelagde Indstillingen. I Anledning af, at Hr. Salling i sidste Møde havde nævnt, at der for Malerarbejdets Vedkommende ved de alt opførte Bygninger var stillet for store Fordringer, blandt andet, at Frisen paa Trappegangen skulde være haandmalet, vilde Taleren meddele, at der i Konditionerne kun var forlangt Skabelonfrise, og at der heller ikke

var givet Tilbud paa andet.

Møller beklagede meget, at det private Konsortium havde trukket sig tilbage, skønt han godt kunde forstaa, at det ikke mente at kunne optage Konkurrencen med Kommunen, naar denne afskrev 20 % af Ejendommenes Værdi. Taleren kunde ikke indse, hvor Pengene skulde komme fra til det kommunale Byggeri. Kassen var vel sagtens snart tom, og det hjalp jo næppe, hvor meget man end byggede for Øjeblikket, uagtet det var ganske klart, at man, naar den nuværende Situation var ovre, vilde have Lejligheder nok. Taleren anbefalede at stemme imod Indstillingen.

Salling havde ikke talt om haandmalede Friser. Det var vist Hr. Brammer, der havde sagt noget i den Retning.

Simonsen havde faaet den Opfattelse, at det var Hr. Salling, der havde anket over, at Friserne skulde være haandmalede. Da han nu var blevet oplyst om sin Fejltagelse, vilde han gøre Undskyldning for den. Han havde hele Tiden været paa det rene med, at det ikke blev til noget med det private Byggeri, fordi det var for dyrt at bygge; men netop derfor maatte Kommunen bygge, hvis Lejlighederne skulde skaffes. Det glædede Taleren, at Hr. Møller nu havde erkendt, at Behovet ikke blev tilfredsstillet, hvor meget Kommunen end byggede.

P. Petersen hævdede, at det var Byraadet, som ved at sætte Lejen 20 % under, hvad der var nødvendig for Ejendommenes Forrentning, forhindrede det private Byggeri. Der vilde næppe blive saa stor Bolignød til April Flyttedag, som man havde troet, Alle Skolerne var nu ryddet paa nær Skolen i Frederiksballe, hvor der endnu boede 11 Familier, og af disse vilde antagelig Halvdelen være flyttet inden Jul. Ganske vist havde Statsbanerne opsagt Lejerne af Husene ved Hallsvej, men de fleste havde sikkert allerede selv skaffet sig Lejlighed. De 6 nu foreslaaede Ejendomme kunde ikke blive færdige til April Flyttedag, og skulde man skaffe Boliger, maatte man hellere bygge Barakker, da de ikke kostede mere, end man paa Forhaand tabte ved at bygge permanente Huse. Desuden vilde disse yderligere synke i Værdi, naar Bolignødden ophørte, medens Barakkerne dog kunde sælges som Pindebrænde. Taleren tilraadede at stemme imod Indstillingen.

Møller kunde ikke indse, at Kommunen havde Pligt til at skaffe Lejlighed til alle, der flyttede til Byen.

Mousten maatte i Modsætning til Hr. Møller mene, at Kommunen havde Pligt til at skaffe

Husly til alle sine Indbyggere Han vilde protestere imod Udtalelsen om, at det var Byraadet, som forhindrede det private Byggeri. Denne Udtalelse var ganske hen i Vejret.

Simonsen hævdede, at hvis de nu foreslaaede Ejendomme ikke blev færdige til April Flyttedag, maatte den konservative Fløj bære Ansvar et derfor, fordi den havde forhalet Sagen paa forskellig Maade. Det var ganske uforstaaeligt, at nogen gad paastaa, at private skulde afholde sig fra at bygge, fordi Kommunen for sine Ejendommers Vedkommende havde fastsat en Leje, der var langt højere end Lejen andre Steder i Byen. Det var meget beklageligt, at man ikke kunde bygge mere end 6 Ejendomme, fordi der ikke kunde skaffes Cement til flere.

Mikael Johansen var ganske overbevist om, at man endog i Arbejderkredse kunde indse, at det var Byraadsflertallets Skyld, at det private Byggeri var standset. Det rigtigste vilde have været, om man havde fulgt Talerens Henstilling om at lade private bygge, imod at Kommunen, medens Krisen varede, betalte dem Differencen imellem, hvad Lejlighederne havde kostet dem, og hvad de fik for dem. Den Fremgangsmaade havde man andet Steds fulgt med godt Resultat. Kommunen havde ingen juridisk Pligt til at skaffe Lejligheder, og med den moralske Pligt var det kun saa som saa. Ved Oktober Flyttedag havde der ikke nær været den Bolignød, man havde ventet, og nu var Efterspørgsel og Tilbud omtrent lige stor, saa til Foraaret blev der næppe større Mangel. Desuden vilde det nu, efter at man havde sat Lejen 20 % lavere end nødvendigt, for at Ejendommene kunde forrente sig, blive billigere at bygge Barakker. Bolignøden var kommet pludselig, uden at nogen kunde angive en egentlig Grund dertil, og den vilde sikkert ogsaa pludselig høre op, men naturligvis virkede de store Understøttelser af forskellig Art, som man gav her i Byen, i nogen Grad tiltrækkende.

Brammer bekræftede, at det havde været ham, som havde omtalt, at Malerarbejdet ved de alt opførte Ejendomme var blevet meget dyrt, og at Malermestre havde forklaret ham Grunden hertil, bl. a. at Friserne paa Trappegangene ikke kunde males efter Skabelon, men maatte haandmales.

Iøvrigt havde Taleren kun henstillet til Udvalget at anmode Arkitekten om fremtidig ikke at stille saa store Fordringer. Da Socialdemokraterne ikke havde sagt noget om, at de foreslaaede 6 Ejendomme skulde forrentes med 6 %, vilde Taleren afholde sig fra at stemme i Sagen.

Simonsen fastholdt, at Friserne efter Konditionerne skulde males efter Skabelon. Hr.

Mikael Johansens Paastande var fuldstændig hen i Vejret, saa Taleren skulde ikke indlade sig paa at imødegaa dem. Taleren erindrede ikke, at Hr. Mikael Johansen havde foreslaaet noget om, at Kommunen skulde betale privat byggende Differencen mellem en rimelig Leje og det, Lejlighederne kostede at bygge.

Bech havde set de omtalte Friser og kunde forsikre, at der i dem fandtes haandmalede Blomster. De kommunale Huse var i det hele taget overordentlig luxuriøse i Sammenligning med, hvad private vilde finde naturligt i disse Tider. Der skulde bygges forsvarligt, men uden større Udgift end nødvendig paa disse Omraader.

Mikael Johansen kunde ikke forstaa, at Hr. Simonsen ikke erindrede, at Talerens Forslag om, at Kommunen skulde betale Differencen mellem den virkelige Værdi og en rimelig Lejeafgift, var blevet drøftet i Budgetudvalget. Hr. Simonsens Hukommelse var i det hele taget ikke god, hvad han forøvrigt lige havde leveret Bevis paa ved at tillægge Hr. Salling Udtalelser, som Hr. Brammer havde brugt.

Simonsen udtalte med Hensyn til Bemærkningerne om det dyre Malerarbejde, at baade Hr. Mikael Johansen og Hr. Salling i Udvalget havde været med til at fastsætte Konditionerne. Taleren skulde gøre, hvad han kunde, for at der kunde blive taget Hensyn til Hr. Brammers Henstilling.

Salling havde i Udvalget holdt paa, at hvis Kommunen endelig skulde bygge, maatte der bygges saaledes, at der ikke var noget at udsætte.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 20. december 1917 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget for

Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Murerarbejdet ved 6 kommunale Bygninger i Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendom Nr. 12: J. P. Christensen for 11810 Kr.

-"13: Bromann & Hvid for 13600 Kr.

-14:A. Rasmussen Skaade for 12084

Kr.

-15:N. A. Jensen for 13950 Kr.

-16:J. M. Jensen for 12070 Kr.

-17:H. Hansen for 15175 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget for

Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Tømrerarbejdet ved 6 kommunale Bygninger i Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendom Nr. 12: P. Chr. Pedersen for 8 L00 Kr.

-13: Bak Jensen for 9670 Kr.

-14:J. Chr. Yde for 8474 Kr.

"15: Bak Jensen for 9670 Kr.

-16:P. Chr. Pedersen for 8300 Kr.

-17:J Kjørulf for 10800 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget for Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Leveringen af Støbegods til 6 kommunale Bygninger i Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendommene Nr. 12, 13, 14, 15 og 16: De forenede Jernstøberiers Fabriksudsalg for henholdsvis 2054 Kr., 2295 Kr., 2054 Kr., 2295 Kr og 2054 Kr.

Ejendom Nr. 17: Fr. Winsløvs Eftfl. for 2610 Kr.

Endvidere at det overdrages "De forenede Jernstøberiers Fabriksudsalg" at levere 30 Stk. Gasbadeovne å, 35 Kr. og Fr. Winsløvs Eftfl. at levere 6 Stk. Gasbadeovne a 36 Kr.

Indstillingen vedtoges.

(J. Nr. 34-1917)

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Installationen af Spildevands-, Gas- og Vandleddninger i 6 Ejendomme i Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendom Nr. 12: Fr. Lyberg for 2270 Kr.

- "13: Fr. Lyberg for 2315 Kr.

- "14: Johs. Rasmussen for 2311 Kr.

- "15: C. Rasmussen for 2300 Kr.

- "16: C. F. Andersen for 2280 Kr.

- "17: Jens Grouleff for 2308 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Installation af elektriske Ledninger i 6 Ejendomme i Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendommene Nr. 12, 14 og 16: P. H. Borup for 1550 Kr. for hver Ejendom og

Ejendommene Nr. 13, 15 og 17: S. P. Johansen for henholdsvis 1619 Kr., 1619 Kr. og 1653 Kr., alt under Forudsætning af, at Udvalget kan komme til Enighed med P. H. Borup, som var lavestbydende ogsaa for de 3 sidstnævnte Ejendommers Vedkommende.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Snedkerarbejdet ved Ejendommene Nr. 12, 13, 14, 15, 16 og 17 i Steinmannsgadekarreen til Chr. N. Withen for henholdsvis 4950 Kr., 5720 Kr., 4950 Kr., 5720 Kr., 4950 Kr. og 6160 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Blikkenslagerarbejdet ved 6 Ejendomme i

Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendom Nr. 12:R. Hinge for 914 Kr.

-"13:H. P. Salling for 1194 Kr.

-" 14: J. Grouleff for 920 Kr.

-"15:P. Lund for 1200 Kr.

-"16:P. Jensen for 923 Kr.

-"17: P. Hansen for 1162 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Glarmesterarbejdet ved 6 Ejendomme i

Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendom Nr. 12:S. L. Aarslev for 529 Kr. 60 0.

-"13:J. W. Burde for 669 Kr. 20 0.

-"14:J. Chr. Witten for 537 Kr. 30 0.

-"15: N. C. Henriksen for 663 Kr. 70 0.

-"16:A. Petersen for 526 Kr. 10 0.

-"17 :L. Hassing for 799 Kr- 30 0.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget angaaende Opførelse af kommunale Beboelsesbygninger om efter afholdt Licitation at overdrage Malerarbejdet ved 6 Ejendomme i Steinmannsgadekarreen til følgende:

Ejendom Nr. 12:P. Petersen for 2406 Kr.

-"13:V. Kruse for 2785 Kr.

"14:H. Gram for 2432 Kr.

-"15:P. E. Petersen for 2816 Kr.

-"16:Hilmar Hansen for 2434 Kr.

-17:K. F. Truelsen for 3118 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 10. januar 1918 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 34-1917)

Meddelelse om, at Administrationen af de 8 kommunale Beboelseshuse i Karreen ved Steinmannsgade er overgaaet til Udvalget for Bygninger og Inventar.

Til Efterretning.

